

0.0.1 pathama brahmajālasuttam

1. evaṃ me sutam ekaṃ samayaṃ bhagavā antarā ca rājagahaṃ antarā ca nālandaṃ addhānamaggapaṭipanno hoti mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṃ pañcamattehi bhikkhusatehi. suppiyo'pi kho paribbājako antarā ca rājagahaṃ antarā ca nālandaṃ addhānamaggapaṭipanno hoti saddhiṃ antevāsinā brahmadattena māṇavena. tatra sudaṃ suppiyo paribbājako anekapariyāyena buddhassa avaṇṇaṃ bhāsati, dhammassa avaṇṇaṃ bhāsati, saṅghassa avaṇṇaṃ bhāsati. suppiyassa pana paribbājakassa antevāsī brahmadatto māṇavo anekapariyāyena buddhassa vaṇṇaṃ bhāsati, dhammassa vaṇṇaṃ bhāsati, saṅghassa vaṇṇaṃ bhāsati. itiha te ubho ācariyantevāsī aññaṃaññaṃ ujuvipaccanīkavādā bhagavantam piṭṭhito piṭṭhito anubaddhā¹ honti bhikkhusaṅgham ca.

2. atha kho bhagavā ambalaṭṭhikāyaṃ rājāgāraṃ ekarattivāsaṃ upagañchi saddhiṃ bhikkhusaṅghena. suppiyo'pi kho paribbājako ambalaṭṭhikāyaṃ rājāgāraṃ ekarattivāsaṃ upagañchi saddhiṃ antevāsinā brahmadattena māṇavena. tatra'pi sudaṃ suppiyo paribbājako anekapariyāyena buddhassa avaṇṇaṃ bhāsati, dhammassa avaṇṇaṃ bhāsati, saṅghassa avaṇṇaṃ bhāsati. suppiyassa pana paribbājakassa antevāsī brahmadatto māṇavo buddhassa vaṇṇaṃ bhāsati, dhammassa vaṇṇaṃ bhāsati, saṅghassa vaṇṇaṃ bhāsati. itiha te ubho ācariyantevāsī aññaṃaññaṃ ujuvipaccanīkavādā vi-

¹ anubandhā, machasaṃ.

haranti.

3. atha kho sambahulānaṃ bhikkhūnaṃ rattiyā pac-cūsasamayaṃ paccuṭṭhitānaṃ maṇḍalamāle sannisin-nānaṃ sannipatitānaṃ ayaṃ saṅkhiyādhammo uda-pādi: "acchariyaṃ āvuso, abbhutaṃ āvuso, yāvañci-daṃ tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammā-sambuddhena sattānaṃ nānādhimuttikatā suppaṭi-vitā. ayaṃ hi suppiyo paribbājako anekapariyāyena buddhassa avaṇṇaṃ bhāsati, dhammassa avaṇṇaṃ bhā-sati, saṅghassa avaṇṇaṃ bhāsati. suppiyassa pana pa-ribbājakassa antevāsī brahmadatto māṇavo buddhassa vaṇṇaṃ bhāsati, dhammassa vaṇṇaṃ bhāsati, saṅghassa vaṇṇaṃ bhāsati. itiha'me ubho ācariyantevāsī añña-maññaṃ ujuvipaccanīkavādā bhagavantānaṃ piṭṭhito piṭṭhito anubaddhā honti bhikkhusaṅghaṃ cā"ti.

4. atha kho bhagavā tesāṃ bhikkhūnaṃ imaṃ saṅkhiyādhammaṃ viditvā yena maṇḍalamālo tenupasaṅkami. upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi. nisajja kho bhagavā bhikkhū āmantesi: "kāya nu'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā sannipatitā? kā ca pana vo antarā kathā vippakatā?"ti. evaṃ vutte te bhikkhū bhagavantānaṃ etadavocaṃ: "idha bhante amhākaṃ rattiyā pac-cūsasamayaṃ paccuṭṭhitānaṃ maṇḍalamāle sannisinnānaṃ sannipatitānaṃ ayaṃ saṅkhiyādhammo udapādi "acchariyaṃ āvuso, abbhutaṃ āvuso

yāvañcidam tena bhagavatā arahatā sammāsambudhena sattānaṃ nānādhimuttikatā suppaṭivīditā. ayaṃ hi suppiyo paribbājako anekapariyāyena buddhassa avaṇṇaṃ bhāsati, dhammassa avaṇṇaṃ bhāsati, saṅghassa avaṇṇaṃ bhāsati. suppiyassa pana paribbājakassa antevāsī brahmadatto māṇavo buddhassa vaṇṇaṃ bhāsati, dhammassa vaṇṇaṃ bhāsati, saṅghassa vaṇṇaṃ bhāsati. itiha'me ubho ācariyantevāsī añña-maññaṃ ujuvipaccanīkavādā bhagavantam piṭṭhito piṭṭhito anubaddhā honti bhikkhusaṅghaṇcā'ti. ayaṃ kho no bhante antarākathā vipakātā. atha bhagavā anuppatto'ti.

5. "mamaṃ vā bhikkhave pare avaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, dhammassa vā avaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, saṅghassa vā avaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, tatra tumhehi na āghāto na appaccayo na cetaso anabhiraddhi karaṇīyā. mamaṃ vā bhikkhave pare avaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, dhammassa vā avaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, saṅghassa vā avaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, tatra ce tumhe assatha kupitā vā anattamanā vā, tumhaṃ yevassa tena antarāyo. mamaṃ vā bhikkhave pare avaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, dhammassa vā avaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, saṅghassa vā avaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, tatra tumhe assatha kupitā vā anattamanā vā, api nu paresaṃ subhāsitaṃ dubbhāsitaṃ tumhe ājāneyyāthā?"ti. "no hetam bhante. " "mamaṃ vā bhikkhave pare avaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, dhammassa vā avaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, saṅghassa vā avaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, tatra tumhehi abhūtaṃ abhūtato nibbeṭhetabbam: 'iti'petam abhūtam. iti'pe-

taṃ atacchaṃ. natthi cetāṃ amhesu. na ca panetaṃ amhesu saṃvijjati'ti. "

6. "mamaṃ vā bhikkhave pare vaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, dhammassa vā vaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, saṅghassa vā vaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, tatra tumhehi na ānando na somanassaṃ na cetaso ubbilāvitattaṃ² karaṇīyaṃ. mamaṃ vā bhikkhave pare vaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, dhammassa vā vaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, saṅghassa vā vaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, tatra ce tumhe assatha ānandino sumanā ubbilāvino³, tumhaṃ yevassa tena antarāyo. mamaṃ vā bhikkhave pare vaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, dhammassa vā vaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, saṅghassa vā vaṇṇaṃ bhāseyyuṃ, tatra vā tumhehi bhūtaṃ bhūtato paṭijānitabbaṃ: "iti'petāṃ bhūtaṃ, iti'petāṃ tacchaṃ. atthi cetāṃ amhesu. saṃvijjati ca panetaṃ amhesū'ti. "

7. "appamattakaṃ kho panetaṃ bhikkhave oramattakaṃ sīlamattakaṃ, yena puthujjano tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya. katamañca taṃ bhikkhave appamattakaṃ oramattakaṃ sīlamattakaṃ, yena puthujjano tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya. ?

8. "pāṇātipātaṃ pahāya pāṇātipātā paṭivirato samaṇo gotamo nihitadaṇḍo nihitasattho lajjī dayāpanno sabapāṇabhūtahitānukampī viharatī"ti. iti vā hi bhik-

bjt page 006

²ubbillāvitattaṃ, machasaṃ.

³ubbillāvino, machasaṃ.

khave puthujjano tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya.

9. "adinnādānaṃ pahāya adinnādānā paṭivirato samaṇo gotamo dinnādāyī dinnapāṭikaṅkhī athenena sucibhūtena attanā viharatī"ti. iti vā hi bhikkhave puthujjano tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya.

10. "abrahmacariyaṃ pahāya brahmacārī samaṇo gotamo ārācārī virato methunā gāmadhammā"ti. iti vā hi bhikkhave puthujjano tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya.

11. "musāvādaṃ pahāya musāvādā paṭivirato samaṇo gotamo saccavādī saccasandho theto paccayiko avisaṃvādako lokassā"ti. iti vā hi bhikkhave puthujjano tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya.

12. "pisuṇaṃ vācaṃ pahāya pisuṇāya vācāya paṭivirato samaṇo gotamo. ito sutvā na amutra akkhātā imesambhedāya. amutra vā sutvā na imesaṃ akkhātā amūsambhedāya. iti bhinnānaṃ vā sandhātā saṃhitānaṃ vā anuppadātā. samaggārāmo samaggarato samagganandī samaggakaraṇiṃ vācaṃ bhāsītā"ti. iti vā hi bhikkhave puthujjano tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya.

13. "pharusam vācam pahāya pharusāya vācāya paṭivirato samaṇo gotamo. yā sā vācā neḷā kaṇṇasukhā pemaṇīyā hadayaṅgamā porī bahujanakantā bahujanamanāpā, tathārūpiṃ vācam bhāsītā"ti. iti vā hi bhikkhave puthujjano tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya.

14. "samphappalāpaṃ pahāya samphappalāpā paṭivirato samaṇo gotamo, kālavādī bhūtavādī atthavādī dhammavādī vinayavādī, nidhānavatiṃ vācam bhāsītā kālēna sāpadesaṃ pariyantavatiṃ atthasaṃhitanti" iti vā hi bhikkhave puthujjano tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya.

15. "bījaḡāmaabhūtagāmasamārambhā paṭivirato samaṇo gotamo. ekabhattiko samaṇo gotamo rattūparato virato vikālabhojanā. naccagītavāditavisūkadassanā paṭivirato samaṇo gotamo. mālāgandhavilepanadhāraṇamaṇḍanaṇavibhūsanatṭhānā paṭivirato samaṇo gotamo. uccāsayanamahāsayanā paṭivirato samaṇo gotamo. jātarūparajatapaṭiggahaṇā paṭivirato samaṇo gotamo. āmakadhañṇapaṭiggahaṇā paṭivirato samaṇo gotamo. āmakamaṃsapaṭiggahaṇā paṭivirato samaṇo gotamo. itthikumārikaṇapaṭiggahaṇā paṭivirato samaṇo gotamo. dāsīdāsapaṭiggahaṇā paṭivirato samaṇo gotamo. ajeḷakaṇapaṭiggahaṇā paṭivirato samaṇo gotamo. kukkuṭasūkarapaṭiggahaṇā paṭivirato samaṇo gotamo. hatthigavāssavaḷavapaṭiggahaṇā paṭivirato samaṇo go-

tamo. khattavattthupaṭiggahaṇā paṭivirato samaṇo gotamo. dūteyya paṇḍagamanānuyogā paṭivirato samaṇo gotamo. kayavikkayā paṭivirato samaṇo gotamo. tulākūṭa - kamsakūṭa - mānakūṭa paṭivirato samaṇo gotamo. ukkoṭana - vañcananikati - sāciyogā paṭivirato samaṇo gotamo. chedana - vadhabandhana - viparāmosa - ālopasahasākārā paṭivirato samaṇo gotamo "ti. iti vā hi bhikkhave puthujjano tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya.

16. "yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā sad-dhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpaṃ bījagā-mabhūtagāmasamārambhaṃ anuyuttā viharanti seyyathīdaṃ: mūlabījaṃ khandhabījaṃ phalubījaṃ aggabījaṃ bījabījameva pañcamāṃ. iti vā iti evarūpā bījagā-mabhūtagāmasamārambhā paṭivirato samaṇo gotamo"ti. iti vā hi bhikkhave puthujjano tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya.

17. "yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā sad-dhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpaṃ sannidhikāraparibhogaṃ anuyuttā viharanti. seyyathīdaṃ: annasannidhiṃ pānasannidhiṃ vatthasannidhiṃ yānasannidhiṃ sayanasannidhiṃ gandhasannidhiṃ āmisasannidhiṃ. iti vā iti evarūpā sannidhikāraparibhogā paṭivirato samaṇo gotamo"ti. iti vā hi bhikkhave puthujjano tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya.

8. "yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā sad-dhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpaṃ visūkadassanaṃ anuyuttā viharanti. seyyathīdaṃ: naccaṃ gītaṃ vādiṭaṃ pekkhaṃ akkhānaṃ pāṇissaraṃ vetālaṃ⁴ kumbhathūnaṃ sobhanakaṃ⁵ caṇḍālaṃ vaṃsaṃ dhovanaṃ⁶ hatthiyuddhaṃ assayuddhaṃ daṇḍayuddhaṃ muṭṭhiyuddhaṃ nibbuddhaṃ uyyodhikaṃ balagaṃ senābyuhaṃ anīkadassanaṃ. iti vā iti evarūpā visūkadassanā paṭivirato samaṇo gotamo"ti. iti vā hi bhikkhave puthujjano tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya.

19. "yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā sad-dhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpaṃ jūtaṃ pamādaṭṭhānānuyogaṃ anuyuttā viharanti - seyyathīdaṃ: aṭṭhapadaṃ dasapadaṃ ākāsaṃ parihārapathaṃ santikaṃ khalikaṃ ghaṭikaṃ salākahatthaṃ akkhaṃ paṅgacīraṃ vaṅkakaṃ mokkhacikaṃ ciṅgulakaṃ pat-tālhaṃ rathakaṃ dhanukaṃ akkharikaṃ manesikaṃ yathāvajjaṃ. iti vā iti evarūpā jūtappamādaṭṭhānānuyogā paṭivirato samaṇo gotamo"ti. iti vā hi bhikkhave puthujjano tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya.

20. "yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā sad-dhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpaṃ uccāsa-

⁴vetālaṃ, [pts].

⁵sobhaṇa garakaṃ, [pts].

⁶dhovanaṃ, [pts].

bjt page 012

pts page 007

yanamahāsayanam anuyuttā viharanti. seyyathīdam: āsandiṃ pallaṅkam gonakam cittakam paṭikam paṭalikam tulikam vikatikam uddalomiṃ ekantalomiṃ kaṭṭhissam koseyyam kuttakam hatthaththaram assattharam rathaththaram ajinappaveṇiṃ kādalimigapavara-paccattharaṇam sauttaracchadam ubhatolohitakūpadhānam. iti vā iti evarūpā uccāsayanamahāsayanā paṭivirato samaṇo gotamo"ti. iti vā hi bhikkhave puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

21. "yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā sad-dhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpaṃ maṇḍanavibhusanaṭṭhānānuyogaṃ anuyuttā viharanti - seyyathīdam: ucchādanam parimaddanam nahāpanam sambāhanam ādāsam añjanam mālāvilepanam mukhacuṇṇakam mukhalepanam hatthabandham sikhābandham daṇḍakam nālikam asim chattam citrūpāhanam uṇhīsam maṇiṃ vālavījaṇiṃ odātāni vatthāni dīghadasāni. iti vā iti evarūpā maṇḍanavibhusanaṭṭhānānuyogā paṭivirato samaṇo gotamo"ti. iti vā hi bhikkhave puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

22. "yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā sad-dhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpaṃ tiracchānakatham anuyuttā viharanti. seyyathīdam: rājaka-tham corakatham mahāmattakatham senākatham bhayakatham yuddhakatham annakatham pānakatham vatthakatham sayanakatham mālākatham gandhakatham

ñātikathaṃ yānakathaṃ gāmakathaṃ nigamakathaṃ
nagarakathaṃ janapadakathaṃ itthikathaṃ sūrakathaṃ
visikhākathaṃ kumbhaṭṭhānakathaṃ pubbapetakathaṃ
nānattakathaṃ lokakkhāyikaṃ samuddakkhāyikaṃ iti-
bhavābhavakathaṃ. iti vā iti evarūpāya tiracchāna-
kathāya paṭivirato samaṇo gotamo"ti. iti vā hi bhik-
khave puthujjano tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno va-
deyya.

23. "yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā sad-
dhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpaṃ viggāhi-
kakathaṃ anuyuttā viharanti. seyyathīdaṃ: na tvaṃ
imaṃ dhammavinayaṃ ājānāsi. ahaṃ imaṃ dham-
mavinayaṃ ājānāmi. kiṃ tvaṃ imaṃ dhammavina-
yaṃ ājānissasi? micchāpaṭipanno tvamasi, ahamasmi
sammā paṭipanno. sahitaṃ me, asahitaṃ te. pure va-
canīyaṃ pacchā avaca. pacchā vacanīyaṃ pure avaca.
āciṇṇaṃ te viparāvattaṃ. āropito te vādo. niggahito
tvamasi. cara vādappamokkhāya. nibbeṭhehi vā sace
pahosī'ti. iti vā iti evarūpāya viggāhikakathāya paṭivi-
rato samaṇo gotamo"ti. iti vā hi bhikkhave puthujjano
tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya.

24. "yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā sad-
dhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpaṃ dūtey-
yapahiṇagamanānuyogaṃ anuyuttā viharanti. seyya-
thīdaṃ: raññaṃ rājamahāmattānaṃ khattiyānaṃ brā-
hmaṇānaṃ gahapatikānaṃ kumārānaṃ 'idha gaccha.

amutrāgaccha. idaṃ hara. amutra idaṃ āharā'ti. iti vā iti evarūpā dūteyyapahiṇagamanānuyogā paṭivirato samaṇo gotamo'ti. iti vā hi bhikkhave puthujjano ta-thāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya.

25. "yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā sad-dhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te kuhakā ca honti la-pakā ca nemittikā ca nippesikā ca lābhena lābhaṃ ni-jigimsitāro. iti vā iti evarūpā kuhanalapanā paṭivirato samaṇo gotamo'ti. iti vā hi bhikkhave puthujjano ta-thāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya.

26. "yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā sad-dhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpāya tirac-chānavijjāya micchājīvena jīvikaṃ kappenti - seyya-thīdaṃ: aṅgaṃ nimittaṃ uppātaṃ supinaṃ lakkha-ṇaṃ mūsikacchinnaṃ aggihomaṃ dabbihomaṃ thu-sahomaṃ kaṇahomaṃ taṇḍulahomaṃ sappihomaṃ te-lahomaṃ muckhahomaṃ lohitaṃ aṅgavijjā vat-thuvijjā khattavijjā sivavijjā bhūtavijjā bhurivijjā ahi-vijjā visavijjā vicchikavijjā mūsikavijjā sakūnavijjā vā-yasavijjā pakkajjhānaṃ saraparittāṇaṃ migapakkhaṃ. iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato samaṇo gotamo'ti. iti vā hi bhikkhave puthujjano ta-thāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya.

27. "yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvikam kappenti - seyyathīdam: maṇilakkhaṇam daṇḍalakkhaṇam vatthalakkhaṇam asilakkhaṇam usulakkhaṇam dhanulakkhaṇam āvudhalakkhaṇam itthilakkhaṇam purisalakkhaṇam kumārālakkaṇam kumārīlakkaṇam dāsālakkaṇam dāsīlakkaṇam hatthilakkhaṇam assalakkhaṇam mahisālakkaṇam usabhalakkhaṇam golakkhaṇam ajalakkhaṇam meṇḍalakkhaṇam kukkuṭalakkhaṇam vaṭṭalakkhaṇam godhālakkaṇam kaṇṇikālakkaṇam kacchapa-lakkhaṇam migalakkhaṇam. iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato samaṇo gotamo'ti. iti vā hi bhikkhave puthujjano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

28. "yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvikam kappenti - seyyathīdam: raññaṃ niyyānaṃ bhavissati. raññaṃ atiyānaṃ bhavissati. abbhantarānaṃ raññaṃ upayānaṃ bhavissati. bāhirānaṃ raññaṃ apayānaṃ bhavissati. bāhirānaṃ raññaṃ upayānaṃ bhavissati. abbhantarānaṃ raññaṃ apayānaṃ bhavissati. abbhantarānaṃ raññaṃ jayo bhavissati. bāhirānaṃ raññaṃ parājayo bhavissati. bāhirānaṃ raññaṃ jayo bhavissati. abbhantarānaṃ raññaṃ parājayo bhavissati. iti imassa jayo bhavissati. imassa parājayo bhavissati. iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato sa-

maṇo gotamo'ti. iti vā bhikkhave puthujjano tathāgata-
tassa vaṇaṇaṃ vadamāno vadeyya.

29. "yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā sad-
dhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpāya tirac-
chānavijjāya micchājīvena jīvikaṃ kappenti - seyya-
thīdaṃ: candaggāho bhavissati, suriyaggāho bhavis-
sati, nakkhattaggāho bhavissati, candimasuriyānaṃ
pathagamaṇaṃ bhavissati, candimasuriyānaṃ uppa-
thagamaṇaṃ bhavissati, nakkhattānaṃ pathagamaṇaṃ
bhavissati, nakkhattānaṃ uppathagamaṇaṃ bhavissati,
ukkāpāto bhavissati, disāḍḍāho bhavissati, bhūmicālo
bhavissati, devadundubhi bhavissati, candimasuriya-
nakkhattānaṃ uggamaṇaṃ ogamaṇaṃ saṃkilesaṃ vo-
dānaṃ bhavissati. evaṃvipāko candaggāho bhavis-
sati, evaṃvipāko suriyaggāho bhavissati, evaṃvipāko
nakkhattaggāho bhavissati, evaṃvipākaṃ candimasu-
riyānaṃ pathagamaṇaṃ bhavissati, evaṃvipākaṃ can-
dimasuriyānaṃ uppathagamaṇaṃ bhavissati, evaṃ vi-
pākaṃ nakkhattānaṃ pathagamaṇaṃ bhavissati, evaṃ-
vipākaṃ nakkhattānaṃ uppathagamaṇaṃ bhavissati,
evaṃvipāko ukkāpāto bhavissati, evaṃvipāko disāḍḍāho
bhavissati, evaṃvipāko bhūmicālo bhavissati. evaṃ-
vipāko devadundūbhi bhavissati, evaṃvipākaṃ candi-
masuriyanakkhattānaṃ uggamaṇaṃ ogamaṇaṃ saṃ-
kilesaṃ vodānaṃ bhavissati. iti vā iti evarūpāya tirac-
chānavijjāya micchājīvā paṭivirato samaṇo gotamo'ti.
" iti vā hi bhikkhave puthujjano tathāgatassa vaṇaṇaṃ

vadamāno vadeyya.

30. "yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā sad-dhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvikam kappenti - seyyathīdam: subbuṭṭhikā bhavissati, dubbuṭṭhikā bhavissati, subhikkham bhavissati, dubbhikkham bhavissati, khamam bhavissati, bhayam bhavissati, rogo bhavissati, ārogyam bhavissati. muddā gaṇanā saṅkhānam kāveyyam lokāyatam. iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato samaṇo gotamo'ti. " iti vā hi bhikkhave puthujjano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

31. "yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā sad-dhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvikam kappenti - seyyathīdam: āvāhanam vivāhanam samvadanam vivadanam saṅkīraṇam vikīraṇam subhagakarāṇam dubbhagakarāṇam viruddhagabbhakārāṇam jivhānīthambhanam hanusamhananam hatthābhijappanam hanujappanam kaṇṇajappanam ādāsapaṇham kumārikapaṇham devapaṇham ādiccupaṭṭhānam mahatupaṭṭhānam abbhujjānam sirivhānam. iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato samaṇo gotamo'ti. " iti vā hi bhikkhave puthujjano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

32. "yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā sad-dhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvikaṃ kappenti - seyyathīdaṃ: santikammaṃ paṇidhikammaṃ bhūrikammaṃ vassakammaṃ vossakammaṃ vatthukammaṃ vatthu-parikammaṃ vatthuparikiraṇaṃ ācamanaṃ nahāpanaṃ juhanaṃ vamaṇaṃ virecanaṃ uddhavirecanaṃ adhovirecanaṃ sīsavirecanaṃ kaṇṇatelaṃ nettatappaṇaṃ natthukammaṃ añjanaṃ paccañjanaṃ sālākiyaṃ sallakattiyaṃ dāraṇatikicchā mūlabhesajjānaṃ anupadānaṃ osadhīnaṃ paṭimokkha. iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato samaṇo gotamo'ti. "iti vā hi bhikkhave puthujjano tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya.

33. idaṃ kho taṃ bhikkhave appamattakaṃ oramattakaṃ sīlamattakaṃ yena puthujjano tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya.

34. atthi bhikkhave aññeva dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā paṇītā atakkāvacarā nipuṇā paṇḍitavedanīyā, ye tathāgato sayamaṃ abhiññā sacchikatvā pavedeti yehi tathāgatassa yathābhuccaṃ vaṇṇaṃ sammā vadamānā vadeyyuṃ. katame ca te bhikkhave dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā paṇītā atakkāvacarā nipuṇā paṇḍitavedanīyā ye tathāgato sayamaṃ abhiññā sacchikatvā pavedeti yehi tathāgatassa yathābhuccaṃ vaṇṇaṃ sammā vadamānā va-

deyyum?

35. santi bhikkhave eke samaṇabrāhmaṇā pubbanta-kappikā pubbantānudiṭṭhino pubbantaṃ ārabbhā anekavihitāni adhivutti-padāni abhivadanti aṭṭhādasahi vatthūhi. te ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgama kimārabbhā pubbantakappikā pubbantānudiṭṭhino pubbantaṃ ārabbhā anekavihitāni adhivutti-padāni abhivadanti aṭṭhādasahi vatthūhi?

36. santi bhikkhave eke samaṇabrāhmaṇā sassata-vādā sassataṃ attānaṃ lokaṃ paññāpentī catūhi vatthūhi. te ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgama kimārabbhā sassata-vādā sassataṃ attānaṃ lokaṃ paññāpentī catūhi vatthūhi?

37. idha bhikkhave ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya apamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṃ cetosamādhim phusati yathā samāhite citte anekavihitāni pubbenivāsaṃ anussarati, seyyathidaṃ: ekampi jātim dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsatiampi jātiyo tiṃsampi jātiyo cattārīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi anekānipi jātisatāni anekānipi jātisahassāni anekānipi jātisatasahassāni amutrāsim evaṇṇāmo evaṇṇotto evaṃvaṇṇo evamāhāro

evaṃsukhadukkhapaṭisaṃvedī evamāyupariyanto. so tato cuto amutra upapādiṃ tatrāpāsiṃ evannāmo evaṅgotto evaṃvaṇṇo evamāhāro evaṃsukhadukkhapaṭisaṃvedī evamāyupariyanto. so tato cuto idhūpapanno'ti." iti sākāraṃ sauddesaṃ anekavihiṭaṃ pubbenivāsaṃ anussarati. so evamāha: 'sassato attā ca loko ca vaṅjho kūṭaṭṭho esikaṭṭhāyiṭṭhito. teva sattā sandhāvanti saṃsaranti cavanti upapajjanti, atthitveva sassatisamaṃ. taṃ kissa hetu? ahaṃ hi ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṃ cetosamādhīṃ phusāmi yathā samāhite citte anekavihiṭaṃ pubbenivāsaṃ anussarāmi, seyyathīdaṃ: ekampi jātiṃ dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsatiṃpi jātiyo tiṃsampi jātiyo cattārīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi anekānipi jātisatāni anekānipi jātisahassāni anekānipi jātisatasahassāni amutrāsiṃ evannāmo evaṅgotto evaṃvaṇṇo evamāhāro evaṃsukhadukkhapaṭisaṃvedī evamāyupariyanto. so tato cuto amutra upapādiṃ tatrāpāsiṃ evannāmo evaṅgotto evaṃvaṇṇo evamāhāro evaṃsukhadukkhapaṭisaṃvedī evamāyupariyanto. so tato cuto idhūpapanno'ti. iti sākāraṃ sauddesaṃ anekavihiṭaṃ pubbenivāsaṃ anussarāmi. imināmahaṃ etaṃ jānāmi: yathā sassato attā ca loko ca vaṅjho kūṭaṭṭho esikaṭṭhāyiṭṭhito. teva sattā sandhāvanti saṃsaranti cavanti upapajjanti atthitveva sassatisama"nti. idaṃ bhikkhave paṭhamam ṭhānam yaṃ āgama yaṃ ārabha eke samaṇabrāhmaṇā sas-

satavādā sassataṃ attānañca lokañca paññāpenti.

38. dutiye ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgama kimārabbha sassatavādā sassataṃ attānañca lokañca paññāpenti? idha bhikkhave ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṃ cetosamādhim phusati yathā samāhite citte anekavihiṭṭaṃ pubbenivāsaṃ anussarati, seyyathidaṃ: ekampi saṃvaṭṭavivaṭṭaṃ dvepi saṃvaṭṭavivaṭṭāni tiṇipi saṃvaṭṭavivaṭṭāni cattāripi saṃvaṭṭavivaṭṭāni pañcapi saṃvaṭṭavivaṭṭāni dasapi saṃvaṭṭavivaṭṭāni amutrāsīṃ evannāmo evaṅgotto evaṃvaṇṇo evamāhāro evaṃsukhadukkhapaṭisaṃvedī evamāyupariyanto. so tato cuto amutra upapādiṃ tatrāpāsīṃ evannāmo evaṅgotto evaṃvaṇṇo evamāhāro evaṃsukhadukkhapaṭisaṃvedī evamāyupariyanto. so tato cuto idhūpapanno'ti. iti sākāraṃ sauddesaṃ anekavihiṭṭaṃ pubbenivāsaṃ anussarati. so evamāha: 'sassato attā ca loka ca vañjho kuṭaṭṭho esikaṭṭhāyitṭhito. teva sattā sandhāvanti saṃsaranti cavanti upapajjanti atthitveva sassatisamaṃ. taṃ kissa hetu? ahaṃ hi ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṃ cetosamādhim phusāmi yathā samāhite citte anekavihiṭṭaṃ pubbenivāsaṃ anussarāmi, seyyathidaṃ: ekampi saṃvaṭṭavivaṭṭaṃ dvepi saṃvaṭṭavivaṭṭāni tiṇipi saṃvaṭṭavivaṭṭāni cattāripi saṃvaṭṭavivaṭṭāni pañcapi saṃvaṭṭavivaṭṭāni dasapi saṃvaṭṭavivaṭṭāni amutrāsīṃ evannāmo evaṅgotto evaṃ-

vaṇṇo evamāhāro evaṃsukhadukkhapaṭisaṃvedī evamāyupariyanto. so tato cuto amutra upapādiṃ tatrapāsiṃ evannāmo evaṅgotto evaṃvaṇṇo evamāhāro evaṃsukhadukkhapaṭisaṃvedī evamāyupariyanto. so tato cuto idhūpapanno'ti. " iti sākāraṃ sauddesaṃ anekavihiṭaṃ pubbenivāsaṃ anussarāmi. iminā'pāhaṃ etaṃ jānāmi yathā sassato attā ca loko ca vañjho kuṭṭho esikaṭṭhāyitṭhito. teva sattā sandhāvanti saṃsaranti cavanti upapajjanti. atthitveva sassatisamaṃ'ti." idaṃ bhikkhave dutiyaṃ tṭhānaṃ yaṃ āgama yaṃ ārabha eke samaṇabrāhmaṇā sassatavādā sassatā attānañca lokañca paññāpenti.

39. tatiye ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgama kimārabha sassatavādā sassataṃ attānañca lokañca paññāpenti? idha bhikkhave ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṃ cetosaṃādhiṃ phusati yathā samāhite citte anekavihiṭaṃ pubbenivāsaṃ anussarati, seyyathīdaṃ: dasapi saṃvaṭṭavivaṭṭāni vīsatiṃpi saṃvaṭṭavivaṭṭāni tiṃsapi saṃvaṭṭavivaṭṭāni cattārīsapi saṃvaṭṭavivaṭṭāni amutrāsiṃ evannāmo evaṅgotto evaṃvaṇṇo evamāhāro evaṃsukhadukkhapaṭisaṃvedī evamāyupariyanto. so tato cuto amutra upapādiṃ tatrapāsiṃ evannāmo evaṅgotto evaṃvaṇṇo evamāhāro evaṃsukhadukkhapaṭisaṃvedī evamāyupariyanto. so tato cuto idhūpapanno'ti. iti sākāraṃ sauddesaṃ anekavihiṭaṃ pubbenivāsaṃ anussarati. so evamāha: "sassato attā

ca loko ca vañjho kūṭaṭṭho esikaṭṭhāyitṭhito. teva sattā sandhāvanti saṃsaranti cavanti upapajjanti atthitveva sassatisamaṃ. taṃ kissa hetu? ahaṃ hi ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṃ cetosamādhiṃ phusāmi yathā samāhite citte anekavihitam pubbenivāsaṃ anussarāmi, seyyathidaṃ: dasapi saṃvaṭṭavivaṭṭāni vīsatiṃpi saṃvaṭṭavivaṭṭāni tiṃsampi saṃvaṭṭavivaṭṭāni cattārīsampi saṃvaṭṭavivaṭṭāni amutrāsīṃ evannāmo evaṅgotto evaṃvaṇṇo evamāhāro evaṃsukhadukkhapaṭisaṃvedī evamāyupariyanto. so tato cuto amutra upapādiṃ tatrāpāsīṃ evannāmo evaṅgotto evaṃvaṇṇo evamāhāro evaṃsukhadukkhapaṭisaṃvedī evamāyupariyanto. so tato cuto idhūpapanno'ti. iti sākāraṃ sauddesaṃ anekavihitam pubbenivāsaṃ anussarāmi. iminā maḥaṃ etaṃ jānāmi. yathā sassato attā ca loko ca vañjho kūṭaṭṭho esikaṭṭhāyitṭhito teva sattā sandhāvanti saṃsaranti cavanti upapajjanti atthitveva sassatisamaṃ'ti." idaṃ bhikkhave tatiyaṃ tṭhānaṃ yaṃ āgama yaṃ ārabba eke samaṇabrāhmaṇā sassatavādā sassataṃ attānaṃ ca lokaṃ ca paññāpentī.

40. catutthe ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgama kimārabba sassatavādā sassataṃ attānañca lokañca paññāpentī? idha bhikkhave ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā takkī hoti vīmaṃsī. so takkapariyāhataṃ vīmaṃsānucaritaṃ sayampaṭibhānaṃ evamāha: 'sassato attā ca loko ca vañjho kūṭaṭṭho esikaṭṭhāyitṭhito.

teva sattā sandhāvanti saṃsaranti cavanti upapajjanti atthitveva sassatisamanti. idaṃ bhikkhave catutthaṃ t̥hānaṃ yaṃ āgamma yaṃ ārabha eke samaṇabrāhmaṇā sassatavādā sassataṃ attānaṃ ca lokaṃ ca paññāpentī.

41. imehi kho te bhikkhave samaṇabrāhmaṇā sassatavādā sassataṃ attānaṃ lokaṃ paññāpentī catūhi vatthūhi. ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā sassatavādā sassataṃ attānaṃ lokaṃ paññāpentī, sabbe te imeheva catūhi etesaṃ vā aññatarena natthi ito bahiddhā.

42. tayidaṃ bhikkhave tathāgato pajānāti: 'ime kho diṭṭhiṭṭhānā evaṃgahitā evaṃparāmaṭṭhā evaṃgatikā bhavissanti evaṃabhisamparāyā'ti. taṃca tathāgato pajānāti tato ca uttaritaraṃ pajānāti. taṃ ca pajānaṃ na parāmasati. aparāmasato cassa paccattaññeva nibbuti veditā. vedanānaṃ samudayaṃca atthagamaṃca assādaṃca ādīnavaṃca nissaraṇaṃca yathābhūtaṃ veditvā anupādā vimutto bhikkhave tathāgato.

43. ime kho te bhikkhave dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā paṇītā atakkāvacarā nipuṇā paṇḍitavedanīyā ye tathāgato sayamaṃ abhiññā sacchikatvā pavedeti yehi tathāgatassa yathābhuccaṃ vaṇṇaṃ sammā vadamānā vadeyyuṃ.

44. santi bhikkhave eke samaṇabrāhmaṇā ekaccasas-
satikā ekaccaasassatikā ekaccaṃ sassataṃ ekaccaṃ
asassataṃ attānañca lokañca paññāpentī catūhi vat-
thūhi. te ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgama
kimārabba ekaccasassatikā ekaccaasassatikā ekac-
caṃ sassataṃ ekaccaṃ asassataṃ attānañca lokañca
paññāpentī catūhi vatthūhi. ?

45. hoti kho so bhikkhave samayo yaṃ kadāci kara-
haci dīghassa addhuno accayena ayaṃ loko saṃvaṭ-
ṭati. saṃvaṭṭamāne loka yebhuyyena sattā ābhassa-
rasaṃvattanikā honti. te tattha honti manomayā pī-
tibhakkhā sayampabhā antalikkhacarā subhaṭṭhāyino
ciraṃ dīghamaddhānaṃ tiṭṭhanti. hoti kho so bhik-
khava samayo yaṃ kadāci karahaci dīghassa addhuno
accayena ayaṃ loko vivaṭṭati. vivaṭṭamāne loka suñ-
ñaṃ brahmavimānaṃ pātubhavati. atha aññataro satto
āyukkhayā vā puññakkhayā vā ābhassarakāyā cavitvā
suññaṃ brahmavimānaṃ upapajjati. so tattha hoti
manomayo pītibhakkho sayampabho antalikkhacarō
subhaṭṭhāyī ciraṃ dīghamaddhānaṃ tiṭṭhati. tassa
tattha ekakassa dīgharattaṃ nibbusitattā anabhirati
paritassanā uppajjati: 'aho vata aññe'pi sattā itthat-
taṃ āgaccheyyunti'. atha aññatare'pi sattā āyukkhayā
vā puññakkhayā vā ābhassarakāyā cavitvā brahmavi-
mānaṃ upapajjanti tassa sattassa saṃvayataṃ. te'pi
tattha honti manomayā pītibhakkhā sayampabhā an-
talikkhacarā subhaṭṭhāyino ciraṃ dīghamaddhānaṃ
tiṭṭhanti. tatra bhikkhave yo so satto paṭhamam upa-

panno tassa evaṃ hoti: 'ahamasmi brahmā mahābrahmā abhibhū anabhibhūto aññadatthudaso vasavattī issaro kattā nimmātā seṭṭho sajitā vasī pitā bhūtabhavyānaṃ. mayā ime sattā nimmitā. taṃ kissa hetu? mamaṃ hi pubbe etadahosi: aho vata aññe'pi sattā itthattaṃ āgaccheyyunti. iti mamañca⁷ manopaṇidhi. ime ca sattā itthattaṃ āgatā'ti. ye'pi te sattā pacchā upapannā⁸ tesampi evaṃ hoti: ayaṃ kho bhavaṃ brahmā mahābrahmā abhibhū anabhibhūto aññadatthudaso vasavattī issaro kattā nimmātā seṭṭho sajitā vasī pitā bhūtabhavyānaṃ. iminā mayaṃ bhotā brahmuṇā nimmitā. taṃ kissa hetu? mamaṃ hi mayaṃ addasāma idha paṭhamamaṃ upapannaṃ. mayaṃ panamhā pacchā upapannā'ti.

46. tatra bhikkhave yo so satto paṭhamamaṃ upapanno, so dīghāyukataro ca hoti vaṇṇavantataro ca mahesakkhataro ca. ye pana te sattā pacchā upapannā, te appāyukatarā ca honti dubbaṇṇatarā ca appesakkhatarā ca. ṭhānaṃ kho panetaṃ bhikkhave vijjati yaṃ aññataro satto tamhā kāyā cavitvā itthattaṃ āgacchati. itthattaṃ āgato samāno agārasmā anagāriyaṃ pabbajati. agārasmā anagāriyaṃ pabbajito samāno ātapamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṃ cetosamādhim phusati yathā samāhite citte taṃ pubbenivāsaṃ anussarati, tato paraṃ nānussarati. so eva-

⁷mama ca. machasaṃ.

⁸upapannā. sī mu. 1.

māha: 'yo kho so bhavaṃ brahmā mahābrahmā abhi-
bhū anabhihūto aññadatthudasō vasavattī issaro kattā
nimmātā seṭṭho sajitā vasī pitā bhūtabhavyānaṃ, yena
mayaṃ bhotā brahmuṇā nimmitā, so nicco dhuvo sas-
sato avipariṇāmadhammo sassatisamaṃ tatheva ṭhas-
sati. ye pana mayaṃ ahumhā tena bhotā brahmuṇā
nimmitā, te mayaṃ aniccā addhuvā appāyukā cava-
nadhammā itthattaṃ āgatā'ti. idaṃ bhikkhave paṭha-
maṃ ṭhānaṃ yaṃ āgama yaṃ ārabha eke sama-
ṇabrāhmaṇā ekaccasassatikā ekaccaasassatikā ekac-
caṃ sassataṃ ekaccaṃ asassataṃ attānañca lokañca
paññāpentī.

47. dutiye ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgama
kimārabha ekaccasassatikā ekaccaasassatikā ekac-
caṃ sassataṃ ekaccaṃ asassataṃ attānañca lokañca
paññāpentī? santi bhikkhave khiḍḍāpadosikā nāma
devā. te ativelaṃ hassakhiḍḍāratidhammasamāpannā
viharanti. tesāṃ ativelaṃ hassakhiḍḍāratidhamma-
samāpannānaṃ viharataṃ sati mussati. satiyā sam-
mosā te devā tamhā kāyā cavanti. ṭhānaṃ kho pane-
taṃ bhikkhave vijjati yaṃ aññataro satto tamhā kāyā
cavitvā itthattaṃ āgacchati. itthattaṃ āgato samāno
agāasmā anagāriyaṃ pabbajati. agāasmā anagāri-
yaṃ pabbajito samāno ātappamanvāya padhānamanvāya
anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasi-
kāramanvāya tathārūpaṃ cetosamādhim phusati ya-
thāsamāhite citte taṃ pubbenivāsaṃ anussarati, tato
paraṃ nānussarati. so evamāha: ye kho te bhonto

devā na khiḍḍāpadosikā, te na ativelam hassakhiḍḍāratidhammasamāpannā viharanti. tesam na ativelam hassakhiḍḍāratidhammasamāpannānaṃ viharataṃ sati na mussati. satiyā asammosā te devā tamhā kāyā na cavanti, niccā dhuvā sassatā avipariṇāmadhammā sassisamaṃ tatheva ṭhassati. ye pana mayaṃ ahumbha khiḍḍāpadosikā, te mayaṃ ativelam hassakhiḍḍāratidhammasamāpannā viharimbha. tesam no ativelam hassakhiḍḍāratidhammasamāpannānaṃ viharataṃ sati mussi. satiyā sammosā evaṃ mayaṃ tambhā kāyā cutā aniccā addhuvā appāyukā cavanadhammā itthatataṃ āgatā'ti. idaṃ bhikkhave dutiyaṃ ṭhānaṃ yaṃ āgamma yaṃ ārabba eke samaṇa brāhmaṇā ekaccasassatikā ekaccaasassatikā ekaccaṃ sassataṃ ekaccaṃ asassataṃ attānañca lokañca paññāpentī.

48. tatiye ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgamma kimārabba ekaccasassatikā ekaccaasassatikā ekaccaṃ sassataṃ ekaccaṃ asassataṃ attānañca lokañca paññāpentī? santi bhikkhave manopadāsikā nāma devā. te ativelam aññamaññaṃ upanijjhāyanti. te ativelam aññamaññaṃ upanijjhāyantā aññamaññaṃhi cittāni padūsentī. te aññamaññaṃhi paduṭṭhacittā kilantakāyā kilantacittā. te devā tamhā kāyā cavanti. ṭhānaṃ kho bhikkhave vijjati yaṃ aññataro satto tamhā kāyā cavitvā itthatataṃ āgacchati. itthatataṃ āgato samāno agārasmā anagāriyaṃ pabbajati. agārasmā anagāriyaṃ pabbajito samāno ātappamanvāya padhāmanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammā-

manasikāramanvāya tathārūpaṃ cetosamādhim phu-
sati yathāsamāhite citte taṃ pubbenivāsaṃ anussa-
rati tato paraṃ nānussarati. so evamāha: ye kho te
bhonto devā na manopadosikā, te na ativelaṃ añña-
maññaṃ upanijjhāyanti. te na ativelaṃ aññamaññaṃ
upanijjhāyantā aññamaññaṃhi appaduṭṭhacittā akilan-
takāyā akilantacittā. te devā tamhā kāyā na cavanti
niccā dhuvā sassatā avipariṇāmadhammā sassatisa-
maṃ tatheva ṭhassanti. ye pana mayaṃ ahumha ma-
nopadosikā, te mayaṃ ativelaṃ aññamaññaṃ upani-
jjhāyimha. te mayaṃ ativelaṃ aññamaññaṃ upanijjhā-
yantā aññamaññaṃhi⁹ cittāni padūsima. te mayaṃ
aññamaññaṃhi paduṭṭhacittā kilantakāyā kilantacittā
evaṃ tamhā kāyā cutā aniccā addhuvā appāyukā ca-
vanadhammā itthattaṃ āgatā'ti. idaṃ bhikkhave ta-
tiyaṃ ṭhānaṃ yaṃ āgama yaṃ ārabba eke sama-
ṇabrāhmaṇā ekaccasassatikā ekaccaasassatikā ekac-
caṃ sassataṃ ekaccaṃ asassataṃ attānañca lokañca
paññāpenti.

49. catutthe ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgama
kimārabba ekaccasassatikā ekacca asassatikā ekac-
caṃ sassataṃ ekaccaṃ asassataṃ attatānañca lokañca
paññāpenti? idha bhikkhave ekacco samaṇo vā brā-
hmaṇo vā takkī hoti vīmaṃsī. so takkapariyāhataṃ vi-
maṃsānucaritaṃ sayampaṭibhānaṃ evamāhaṃ: yaṃ
kho idaṃ vuccati cakkhanti'pi sotanti'pi ghāṇaṃ'ti'pi
kāyo'ti'pi, ayaṃ attā anicco addhuvo asassato vipari-

⁹ aññamaññaṃ. simu.

nāmadhammo. yaṃ ca kho idaṃ vuccati cittanti vā mano'ti vā viññāṇanti vā ayaṃ attā nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo sassatisamaṃ tatheva ṭhas-satī ti. idaṃ bhikkhave catutthaṃ ṭhānaṃ yaṃ āgama yaṃ ārabba eke samaṇabrāhmaṇā ekaccasassatikā ekaccaasassatikā ekaccaṃ sassataṃ ekaccaṃ asassa-taṃ attānañca lokañca paññāpentī.

50. ime hi kho te bhikkhave samaṇabrāhmaṇā ekac-casassatikā ekaccaasassatikā ekaccaṃ sassataṃ ekac-cam asassataṃ attānañca lokañca paññāpentī catūhi vatthūhi. ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā ekaccasassatikā ekaccaasassatikā ekaccaṃ sassa-taṃ ekaccaṃ asassataṃ attānañca lokañca paññāpentī, sabbe te imeheva catūhi vatthūhi, etesaṃ vā aññata-rena. natthi ito bahiddhā.

51. tayidaṃ bhikkhave tathāgato pajānāti: "ime diṭ-ṭhiṭṭhānā evaṃ gahitā evaṃ parāmaṭṭhā evaṃगतिकā bhavissanti evaṃ abhisamparāyā"ti. taṃ ca tathāgato pajānāti. tato ca uttaritaraṃ pajānāti. taṃ ca pajāna-ṇaṃ na parāmasati. aparāmasato cassa paccattaṃ-yeva nibbuti veditā. vedanānaṃ samudayañca attha-gamañca assādañca ādīnañca nissaraṇaṃ yathābhū-taṃ veditvā anupādā vimutto bhikkhave tathāgato.

52. ime kho te bhikkhave dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā paṇītā atakkāvacarā nipuṇā paṇḍitavedaniyā ye tathāgato sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti yehi tathāgatassa yathābhuccam vaṇṇam sammā vadamānā vadeyyum.

53. santi bhikkhave eke samaṇabrāhmaṇā antānantikā antānantam lokassa paññāpentī catūhi vatthūhi. te ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgama kimārabha antānantikā antānantam lokassa paññāpentī catūhi vatthūhi?

54. idha bhikkhave ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṃ cetosamādhim phusati yathāsamāhite citte antasaññī lokasmiṃ viharati. so evamāha: "antavā ayaṃ loko parivaṭumo. tiṃ kissa hetu? ahaṃ hi ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṃ cetosamādhim phusāmi yathā samāhite citte antasaññī lokasmiṃ viharāmi. iminā mahaṃ etaṃ jānāmi: yathā antavā ayaṃ loko parivaṭumo"ti. idaṃ bhikkhave paṭhamam ṭhānam yaṃ āgama yaṃ ārabha eke samaṇabrāhmaṇā antānantikā antānantam lokassa paññāpentī.

55. dutiye ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgama kimārabba antānantikā antānantaṃ lokassa paññāpenti? idhe bhikkhave ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṃ cetosamādhim phusati yathā samāhite citte anantasaññī lokasmiṃ viharati. so evamāha: "ananto ayaṃ loko apariyanto. ye te samaṇabrāhmaṇā evamāhaṃsu: antavā ayaṃ loko parivaṭumo'ti, tesam musā. ananto ayaṃ loko apariyanto. taṃ kissa hetu? ahaṃ hi ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṃ cetosamādhim phusāmi yathāsamāhite citte antasaññī lokasmiṃ viharāmi. imināmahaṃ etaṃ jānāmi yathā ananto ayaṃ loko apariyanto'ti." idaṃ bhikkhave dutiyaṃ tṭhānaṃ yaṃ āgama yaṃ ārabba eke samaṇabrāhmaṇā antānantikā antānantaṃ lokassa paññāpenti.

56. tatiye ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgama kimārabba antānantikā antānantaṃ lokassa paññāpenti? idha bhikkhave ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṃ cetosamādhim phusati yathā samāhite citte ud-dhamadho antasaññī lokasmiṃ viharati tiriyaṃ antasaññī. so evamāha: "antavā ca ayaṃ loko ananto ca. ye te samaṇabrāhmaṇā evamāhaṃsu: 'antavā ayaṃ loko parivaṭumo'ti, tesam musā. ye'pi te samaṇabrāhmaṇā evamāhaṃsu: 'ananto ayaṃ loko apariyanto'ti,

tesampi musā. antavā ca ayaṃ loko ananto ca. taṃ kissa hetu? ahaṃ hi ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasi-kāramanvāya tathārūpaṃ cetosamādhim phusāmi yathā samāhite citte uddhamadho antasaññī lokasmiṃ viharāmi tiriyaṃ anantasaññī. imināmahaṃ etaṃ jānāmi: yathā antavā ca ayaṃ loko ananto" cāti. idaṃ bhikkhave tatiyaṃ tṭhānaṃ yaṃ āgama yaṃ ārabha eke samaṇabrāhmaṇā antānantikā antānantaṃ lokassa paññāpentī.

57. catutthe ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgama kimārabha antānantikā antānantaṃ lokassa paññāpentī? idha bhikkhave ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā takkī hoti vīmaṃsī. so takkapariyāhataṃ vīmaṃsānucaritaṃ sayampaṭibhānaṃ evamāha: "nevāyaṃ loko antavā na panānanto. ye te samaṇabrāhmaṇā evamāhaṃsu: 'antavā ayaṃ loko parivaṭumo'ti, tesam musā. ye'pi te samaṇabrāhmaṇā evamāhaṃsu: 'ananto ayaṃ loko apariyanto'ti, tesampi musā. ye'pi te samaṇabrāhmaṇā evamāhaṃsu: 'antavā ca ayaṃ loko ananto cā'ti tesampi musā. nevāyaṃ loko antavā na panānanto"ti. idaṃ bhikkhave catutthaṃ tṭhānaṃ yaṃ āgama yaṃ ārabha eke samaṇabrāhmaṇā antānantikā antānantaṃ lokassa paññāpentī.

58. imehi kho te bhikkhave samaṇabrāhmaṇā antānantikā antānantaṃ lokassa paññāpentī catūhi vatthūhi.

ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā antānantikā antānantam lokassa paññāpentī, sabbe te ime heva catūhi vatthūhi, etesaṃ vā aññatarena. natthi ito bahiddhā.

59. tayidaṃ bhikkhave tathāgato pajānāti: "ime diṭṭhiṭṭhānā evaṃ gahitā evaṃ parāmaṭṭhā evaṃगतिकā bhavissanti evaṃ abhisamparāyā"ti. tañca tathāgato pajānāti, tato ca uttaritaraṃ pajānāti. tañca pajānaṃ na parāmasati. aparāmasato cassa paccattañña nibbuti veditā. vedanānaṃ samudayañca atthagamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇaṃ yathābhūtaṃ veditvā anupādā vimutto bhikkhave tathāgato.

60. ime kho te bhikkhave dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā paṇītā atakkāvacarā nipuṇā paṇḍitavedanīyā ye tathāgato sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti yehi tathāgatassa yathābhuccaṃ vaṇṇaṃ sammā vadamānā vadeyyuṃ.

61. santi bhikkhave eke samaṇabrāhmaṇā amarāvikkhepikā tattha tattha pañhaṃ puṭṭhaṃ samānā vācāvikkhepaṃ āpajjanti amarāvikkhepaṃ catūhi vatthūhi. te ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgamaṃ kimārabha amarāvikkhepikā tattha tattha pañhaṃ puṭṭhā samānā vācāvikkhepaṃ āpajjanti amarāvikkhepaṃ catūhi vatthūhi?

62. idha bhikkhave ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā idaṃ kusala'nti yathābhūtaṃ nappajānāti. idaṃ akusala'nti yathābhūtaṃ nappajānāti. tassa evaṃ hoti: "ahaṃ kho idaṃ kusala'nti yathābhūtaṃ nappajānāmi. idaṃ akusala'nti yathābhūtaṃ nappajānāmi. ahañceva kho pana idaṃ kusala'nti yathābhūtaṃ nappajānanto, idaṃ akusala'nti yathābhūtaṃ nappajānanto, idaṃ kusala'nti vā vyākareyyaṃ, idaṃ akusala'nti vā vyākareyyaṃ, tattha me assa chando vā rāgo vā doso vā paṭigho vā. yattha me assa chando vā rāgo vā doso vā paṭigho vā. taṃ mamassa musā. yaṃ mamassa musā, so mamassa vighāto. yo mamassa vighāto, so mamassa antarāyo"ti. iti so musāvādabhayaṃ musāvādaparijegucchā nevidaṃ kusala'nti vyākaroti. na panidaṃ akusala'nti vyākaroti. tattha tattha pañhaṃ puṭṭho samāno vācāvikkhepaṃ āpajjati amarāvikkhepaṃ: "evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no"ti. idaṃ bhikkhave paṭhamam ṭhānam yaṃ āgama yaṃ ārabbha eke samaṇabrāhmaṇā amarāvikkhepikā tattha tattha pañhaṃ puṭṭhā samānā vācāvikkhepaṃ āpajjanti amarāvikkhepaṃ.

63. dutiye ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgama kimārabba amarāvikkhepikā tattha tattha pañhaṃ puṭṭhā samānā vācāvikkhepaṃ āpajjanti amarāvikkhepaṃ? idha bhikkhave ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā idaṃ kusala'nti yathābhūtaṃ nappajānāti. idaṃ akusala'nti yathābhūtaṃ nappajānāti. tassa evaṃ hoti:

"aḥaṃ kho idaṃ kusala'nti yathābhūtaṃ nappajānāmi. idaṃ akusala'nti yathābhūtaṃ nappajānāmi. ahañceva kho pana idaṃ kusala'nti yathābhūtaṃ nappajānanto, idaṃ akusala'nti yathābhūtaṃ nappajānanto, idaṃ kusala'nti vā vyākareyyaṃ, idaṃ akusala'nti vā vyākareyyaṃ, tattha me assa chando vā rāgo vā doso vā paṭigho vā. yattha me assa chando vā rāgo vā doso vā paṭigho vā. taṃ mamassa upādānaṃ. yaṃ mamassa upādānaṃ, so mamassa vighāto. yo mamassa vighāto, so mamassa antarāyo"ti. iti so upādānabhaya upādānaparijegucchā nevidaṃ kusala'nti vyākaroti. na panidaṃ akusala'nti vyākaroti. tattha tattha pañhaṃ puttḥo samāno vācāvikkhepaṃ āpajjati amarāvikkhepaṃ: "evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no"ti. idaṃ bhikkhave dutiyaṃ tṭhānaṃ yaṃ āgama yaṃ ārabha eke samaṇabrāhmaṇā amarāvikkhepikā tattha tattha pañhaṃ puttḥā samānā vācāvikkhepaṃ āpajjanti amarāvikkhepaṃ.

64. tatiye ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgama kimārabbha amarāvikkhepikā tattha tattha pañhaṃ puttḥā samānā vācāvikkhepaṃ āpajjanti amarāvikkhepaṃ? idha bhikkhave ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā idaṃ kusala'nti yathābhūtaṃ nappajānāti. idaṃ akusala'nti yathābhūtaṃ nappajānāti. tassa evaṃ hoti: "aḥaṃ kho idaṃ kusala'nti yathābhūtaṃ nappajānāmi. idaṃ akusala'nti yathābhūtaṃ nappajānāmi. ahañceva kho pana idaṃ kusala'nti yathābhūtaṃ nappajānanto,

idaṃ akusala'nti yathābhūtaṃ nappajānanto, idaṃ kusala'nti vā vyākareyyaṃ, idaṃ akusala'nti vā vyākareyyaṃ, santi hi kho pana samaṇabrāhmaṇā paṇḍitā nipuṇā kataparappavādā vāavedhirūpā vobhindantā maññe caranti paññāgatena diṭṭhigatāni, te maṃ tattha samanuyuñjeyyumaṃ samanugāheyyumaṃ samanubhāseyyumaṃ, tesāhaṃ na sampāyeyyaṃ. yesāhaṃ na sampāyeyyaṃ, so mamassa vighāto. yo mamassa vighāto, so mamassa antarāyo"ti. iti so anuyogabhayā anuyogaparijegucchā nevidaṃ kusala'nti vyākaroti. na paṇidaṃ akusala'nti vyākaroti. tattha tattha pañhaṃ puṭṭho samāno vācāvikkhepaṃ āpajjati amarāvikkhepaṃ: "evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no"ti. idaṃ bhikkhave tatiyaṃ tṭhānaṃ yaṃ āgama yaṃ ārabba eke samaṇabrāhmaṇā amarāvikkhepikā tattha tattha pañhaṃ puṭṭhā samānā vācāvikkhepaṃ āpajjanti amarāvikkhepaṃ.

65. catutthe ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgama kimārabba amarāvikkhepikā tattha tattha pañhaṃ puṭṭhā samānā vācāvikkhepaṃ āpajjanti amarāvikkhepaṃ? idha bhikkhave ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā mando hoti momuho. so mandattā momhattā tattha tattha pañhaṃ puṭṭho samāno vācāvikkhepaṃ āpajjati amarāvikkhepaṃ: "atthi paro loko'ti iti ce maṃ pucchasi, atthi paro loko'ti iti ce me assa, atthi paro loko'ti iti te naṃ vyākareyyaṃ. evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no.

no no'ti'pi me no. natthi paro loko'ti? iti ce maṃ pucchasi, natthi paro loko'ti iti ce me assa, natthi paro loko'ti iti te naṃ vyākareyyaṃ. evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no. atthi ca natthi ca paro loko? iti ce maṃ pucchasi, atthi ca natthi ca paro loko'ti iti ce me assa, atthi ca natthi ca paro loko'ti iti te naṃ vyākareyyaṃ. evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no. "atthi sattā opapātikā? iti ce maṃ pucchasi, atthi sattā opapātikā iti ce maṃ assa, atthi sattā opapātikā iti te naṃ vyākareyyaṃ. evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no. "natthi sattā opapātikā iti ce maṃ pucchasi, natthi sattā opapātikā iti ce me assa, natthi satthā opapātikā iti te naṃ vyākareyya. evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no. "atthi ca natthi ca sattā opapātikā iti ce maṃ pucchasi, atthi ca natthi ca sattā opapātikā iti ce me assa, atthi ca natthi ca sattā opapātikā iti te naṃ vyākareyyaṃ. evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no. nevatthi na natthi sattā opapātikā? iti ce maṃ pucchasi, nevatthi na natthi sattā opapātikā iti ce me assa, nevatthi na natthi sattā opapātikā iti ce naṃ vyākareyyaṃ. evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no. nevatthi na natthi sattā opapātikā iti ce maṃ pucchasi, nevatthi na natthi sattā opapātikā iti ce me assa, nevatthi na natthi sattā opapātikā iti te naṃ vyākareyyaṃ. evampi me

no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no. "atthi sukaṭadukkaṭānaṃ kammānaṃ phalaṃ vipāko? iti ce maṃ pucchasi, atthi sukaṭadukkaṭānaṃ kammānaṃ phalaṃ vipāko iti ce me assa, atthi sukaṭadukkaṭānaṃ kammānaṃ phalaṃ vipāko iti te naṃ vyākareyyaṃ. evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no. "natthi sukaṭadukkaṭānaṃ kammānaṃ phalaṃ vipāko? iti ce maṃ pucchasi, natthi sukaṭadukkaṭānaṃ kammānaṃ phalaṃ vipāko iti ce me assa, natthi sukaṭadukkaṭānaṃ kammānaṃ phalaṃ vipāko iti te naṃ vyākareyyaṃ. evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no. "atthi ca natthi ca sukaṭadukkaṭānaṃ kammānaṃ phalaṃ vipāko? iti ce maṃ pucchasi, atthi ca natthi ca sukaṭadukkaṭānaṃ kammānaṃ phalaṃ vipāko iti ce me assa, atthi ca natthi ca sukaṭadukkaṭānaṃ kammānaṃ phalaṃ vipāko iti te naṃ vyākareyyaṃ. evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no. "nevatthi na natthi sukaṭadukkaṭānaṃ kammānaṃ phalaṃ vipāko? iti ce maṃ pucchasi, nevatthi na natthi sukaṭadukkaṭānaṃ kammānaṃ phalaṃ vipāko iti ce me assa, nevatthi na natthi sukaṭadukkaṭānaṃ kammānaṃ phalaṃ vipāko iti te naṃ vyākareyyaṃ. evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no. "hoti tathāgato parammaraṇā iti ce maṃ pucchasi, hoti tathāgato parammaraṇā iti ce me assa, hoti tathāgato parammaraṇā iti te naṃ vyākareyyaṃ. evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi

me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no. hoti tathāgato parammaraṇā na hoti tathāgato parammaraṇā iti ce maṃ pucchasi, na hoti tathāgato parammaraṇā iti ce me assa, na hoti tathāgato parammaraṇā iti te naṃ vyākareyya. evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no. na hoti tathāgato parammaraṇā? hoti ca na hoti ca tathāgato parammaraṇā iti ce maṃ pucchasi, hoti ca na hoti ca tathāgato parammaraṇā iti ce me assa, hoti ca na hoti ca tathāgato parammaraṇā iti te naṃ vyākareyya. evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no. hoti ca na hoti ca tathāgato parammaraṇā? neva hoti na na hoti tathāgato parammaraṇā iti ce maṃ pucchasi, iti ce me assa, neva hoti na na hoti tathāgato parammaraṇā iti te naṃ vyākareyya. evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no. neva hoti na na hoti tathāgato parammaraṇā ti? iti ce maṃ pucchasi "neva hoti na na hoti tathāgato parammaraṇā'ti iti ce me assa, neva hoti na na hoti tathāgato parammaraṇā'ti iti te naṃ vyākareyyaṃ. evampi me no. tathā'ti'pi me no. aññathā'ti'pi me no. no'ti'pi me no. no no'ti'pi me no"ti. idaṃ bhikkhave catutthaṃ thānaṃ yaṃ āgama yaṃ ārabba eke samaṇabrāhmaṇā amarāvikkhepikā tattha tattha puṭṭhā samānā vācāvikkhepaṃ āpajjanti amarāvikkhepaṃ.

66. imehi kho te bhikkhave samaṇabrāhmaṇā amarāvikkhepikā tattha tattha pañhaṃ puṭṭhā samānā vācāvikkhepaṃ āpajjanti amarāvikkhepaṃ catūhi vatthūhi.

ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā amarāvikkhepikā tattha tattha pañhaṃ puṭṭhā samānā vācāvikkhepaṃ āpajjanti, amarāvikkhepaṃ, sabbe te imeheva catūhi vatthūhi, etesaṃ vā aññatarena. natthi ito bahiddhā.

67. tayidaṃ bhikkhave tathāgato pajānāti: "ime diṭṭhiṭṭhānā evaṃ gahitā evaṃ parāmaṭṭhā evaṃgatikā bhavissanti evaṃabhisamparāyā"ti. tañca tathāgato pajānāti. tato ca uttaritaraṃ pajānāti. tañca pajānaṃ na parāmasati. aparāmasato cassa paccattaṃ yeva nibbuti veditā. vedanānaṃ samudayañca atthagamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇaṃ yathābhūtaṃ veditvā anupādā vimutto bhikkhave tathāgato.

68. ime kho te bhikkhave dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā paṇītā atakkāvacarā nipuṇā paṇḍitavedanīyā ye tathāgato sayāṃ abhiññā sacchikatvā pavedeti yehi tathāgatassa yathābhuccaṃ vaṇṇaṃ sammā vadamānā vadeyyuṃ.

69. santi bhikkhave eke samaṇabrāhmaṇā adhiccasamuppannikā adhiccasamuppannaṃ attānañca lokañca paññāpenti dvīhi vatthūhi. te ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgamma kimārabba adhiccasamuppannikā adhiccasamuppannaṃ attānañca lokañca paññāpenti dvīhi vatthūhi?

70. santi bhikkhave asaññasattā nāma devā. saññup-
pādā ca pana te devā tamhā kāyā cavanti. ṭhānaṃ kho
panetaṃ bhikkhave vijjati yaṃ aññataro satto tamhā
kāyā cavitvā itthattaṃ āgacchati. itthattaṃ āgato sa-
māno agārasmā anagāriyaṃ pabbajati. agārasmā ana-
gāriyaṃ pabbajito samāno ātappamanvāya padhāna-
manvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammā-
manasikāramanvāya tathārūpaṃ cetosamādhim̐ phu-
sati yathā samāhite citte saññuppādaṃ anussarati tato
paraṃ nānussarati. so evamāha: "adhiccasamuppanno
attā ca loko ca. taṃ kissa hetu? ahaṃ hi pubbe nāho-
sim̐. so'mhi etarahi ahutvā santattāya¹⁰ pariṇato"ti.
idaṃ bhikkhave paṭhamaṃ ṭhānaṃ yaṃ āgama yaṃ
ārabbha eke samaṇabrāhmaṇā adhiccasamuppannikā
adhiccasamuppannaṃ attānañca lokañca paññāpentī.

71. dutiye ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgama
kimārabba adhiccasamuppannikā adhiccasamuppan-
naṃ attānañca lokañca paññāpentī? idha bhikkhave
ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā takkī hoti vīmaṃsī. so
takkapariyāhataṃ vīmaṃsānucaritaṃ sayamapaṭibhā-
naṃ evamāha: "adhiccasamuppanno attā ca loko cā"ti.
idaṃ bhikkhave dutiyaṃ ṭhānaṃ yaṃ āgama yaṃ
ārabbha eke samaṇabrāhmaṇā adhiccasamuppannikā
adhiccasamuppannaṃ attānañca lokañca paññāpentī.

72. imehi kho te bhikkhave samaṇabrāhmaṇā adhic-
casamuppannikā adhiccasamuppannaṃ attānañca lo-

¹⁰sattattāya, katthaci.

kañca paññāpentī dvīhi vatthūhi. ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā adhiccasamuppannikā adhiccasamuppannaṃ attānañca lokañca paññāpentī, sabbe te imeheva dvīhi vatthūhi, etesaṃ vā aññatarena. natthi ito bahiddhā.

73. tayidaṃ bhikkhave tathāgato pajānāti: "ime diṭṭhiṭṭhānā evaṃ gahitā evaṃ parāmatṭhā evaṃgatikā bhavissanti evaṃabhisamparāyā"ti. tañca tathāgato pajānāti. tato ca uttaritaraṃ pajānāti. tañca pajānaṃ na parāmasati. aparāmasato cassa paccattaṃ yeva nibbuti veditā. vedanānaṃ samudayañca atthagamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇaṃ yathābhūtaṃ veditvā anupādā vimutto bhikkhave tathāgato.

74. ime kho te bhikkhave dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā paṇītā atakkāvacarā nipuṇā paṇḍitavedanīyā ye tathāgato sayamaṃ abhiññā sacchikatvā pavedeti yehi tathāgatassa yathābhuccaṃ vaṇṇaṃ sammā vadamānā vadeyyuṃ.

75. imehi kho te bhikkhave samaṇabrāhmaṇā pubbantakappikā pubbantānudiṭṭhino pubbantaṃ ārabbhā anekavihitāni adhivuttipadāni abhivadanti atṭhārasahi vatthūhi. ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā pubbantakappikā pubbantānudiṭṭhino pubbantaṃ ārabbhā anekavihitāni adhivuttipadāni abhivadanti, sabbe

te imeheva atthārasahi vatthūhi, etesaṃ vā aññata-
rena. natthi ito bahiddhā.

76. tayidaṃ bhikkhave tathāgato pajānāti "ime diṭ-
ṭhiṭṭhānā evaṃ gahitā evaṃ parāmaṭṭhā evaṃgatikā
bhavissanti evaṃabhisamparāyā"ti. tañca tathāgato
pajānāti. tato ca uttaritaraṃ pajānāti. tañca pajāna-
naṃ na parāmasati. aparāmasato cassa paccattaṃ
yeva nibbuti veditā. vedanānaṃ samudayañca attha-
gamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇaṃ yathā-
bhūtaṃ veditvā anupādā vimutto bhikkhave tathāgato.

77. ime kho te bhikkhave dhammā gambhīrā duddasā
duranubodhā santā paṇītā atakkāvacarā nipuṇā paṇ-
ḍitavedanīyā ye tathāgato sayamaṃ abhiññā sacchikatvā
pavedeti yehi tathāgatassa yathābhuccaṃ vaṇṇaṃ sammā
vadamānā vadeyyuṃ.

78. santi bhikkhave eke samaṇabrāhmaṇā aparanta-
kappikā aparantānudiṭṭhino aparantaṃ ārabba ane-
kavihitāni adhivuttipadāni abhivadanti catucattārīsāya
vatthūhi. te ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgama
kimārabba aparantakappikā aparantānudiṭṭhino apa-
rantaṃ ārabba anekavihitāni adhivuttipadāni abhi-
vadanti catucattārīsāya vatthūhi?

79. santi bhikkhave eke samaṇabrāhmaṇā uddhamā-
ghātanikā saññīvādā uddhamāghātanaṃ saññiṃ attānaṃ

paññāpenti soḷasahi vatthūhi. te ca bhonto samaṇa-brāhmaṇā kimāgama kimārabba uddhamāghātanika saññivādā uddhamāghātanā saññiṃ attānaṃ paññāpenti soḷasahi vatthūhi?

80. rūpī attā hoti arogo parammaraṇā saññīti naṃ paññāpenti. arūpī attā hoti arogo parammaraṇā saññīti naṃ paññāpenti. rūpī ca arūpī ca attā hoti arogo parammaraṇā saññīti naṃ paññāpenti. neva rūpī na rūpī attā hoti arogo parammaraṇā saññīti naṃ paññāpenti. antavā attā hoti arogo parammaraṇā saññīti naṃ paññāpenti. anantavā attā hoti arogo parammaraṇā saññīti naṃ paññāpenti. antavā ca anantavā ca attā hoti arogo parammaraṇā saññīti naṃ paññāpenti. nevantavā¹¹ ca nānantavā ca attā hoti arogo parammaraṇā saññīti naṃ paññāpenti. ekattasaññī attā hoti arogo parammaraṇā saññīti naṃ paññāpenti. nānattasaññī attā hoti arogo parammaraṇā saññīti naṃ paññāpenti. parittasaññī attā hoti arogo parammaraṇā saññīti naṃ paññāpenti. appamāṇasaññī attā hoti arogo parammaraṇā saññīti naṃ paññāpenti. ekan-tasukhī attā hoti arogo parammaraṇā saññīti naṃ paññāpenti. ekantadukkhī attā hoti arogo parammaraṇā saññīti naṃ paññāpenti. sukhadukkhī attā hoti arogo parammaraṇā saññīti naṃ paññāpenti. adukkhama-sukhī attā hoti arogo parammaraṇā saññīti naṃ paññāpenti.

¹¹nevantavā ca. katthaci.

81. imehi kho te bhikkhave samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā saññivādā uddhamāghātanā saññiṃ attānaṃ paññāpentī soḷasahi vatthūhi. ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā uddhamāghātanikā saññivādā uddhamāghātanā saññiṃ attānaṃ paññāpentī sabbe te imeheva soḷasahi vatthūhi, etesaṃ vā añña-tarena. natthi ito bahiddhā.

82. tayidaṃ bhikkhave tathāgato pajānāti "ime diṭṭhiṭṭhānā evaṃ gahitā evaṃ parāmatṭhā evaṃgatikā bhavissanti evaṃabhisamparāyā"ti. tañca tathāgato pajānāti tato ca uttaritaraṃ pajānāti. tañca pajānaṃ na parāmasati. aparāmasato cassa paccattaññeva nibbuti veditā. vedanānaṃ samudayañca atthagamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇaṃ yathābhūtaṃ veditvā anupādā vimutto bhikkhave tathāgato.

83. ime kho te bhikkhave dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā paṇītā atakkāvacarā nipuṇā paṇḍitavedanīyā ye tathāgato sayamaṃ abhiññā sacchikatvā pavedeti yehi tathāgatassa yathābhuccaṃ vaṇṇaṃ sammā vadamānā vadeyyuṃ.

84. santi bhikkhave eke samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā asaññivādā uddhamāghātanā asaññiṃ attānaṃ paññāpentī aṭṭhahi vatthūhi. te ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgama kimārabba uddhamāghātanikā asaññivādā uddhamāghātanā asaññiṃ attānaṃ

paññāpenti aṭṭhahi vatthūhi?

85. 'rūpī attā hoti arogo parammaraṇā asaṅṇī'ti naṃ paññāpenti. 'arūpī attā hoti arogo parammaraṇā asaṅṇī'ti naṃ paññāpenti. 'rūpī ca arūpī ca attā hoti arogo parammaraṇā asaṅṇī'ti naṃ paññāpenti. 'neva rūpī nā-rūpī attā hoti arogo parammaraṇā asaṅṇī'ti naṃ paññāpenti. 'antavā attā hoti arogo parammaraṇā asaṅṇī'ti naṃ paññāpenti. 'anantavā attā hoti arogo parammaraṇā asaṅṇī'ti naṃ paññāpenti. 'antavā ca anantavā ca attā hoti arogo parammaraṇā asaṅṇī'ti naṃ paññāpenti. 'nevantavā nānantavā attā hoti arogo parammaraṇā asaṅṇī'ti naṃ paññāpenti.

86. imehi kho te bhikkhave samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā asaṅṇīvādā uddhamāghātanā asaṅṇiṃ attānaṃ paññāpenti aṭṭhahi vatthūhi. ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā uddhamāghātanikā asaṅṇīvādā uddhamāghātanā asaṅṇiṃ attānaṃ paññāpenti, sabbe te imeheva aṭṭhahi vatthūhi, etesaṃ vā aññatarena. natthi ito bahiddhā.

87. tayidaṃ bhikkhave tathāgato pajānāti: "ime diṭṭhiṭṭhānā evaṃ gahitā evaṃ parāmatṭhā evaṃgatikā bhavissanti evaṃabhisamparāyā"ti. tañca tathāgato pajānāti. tato ca uttaritaraṃ pajānāti. tañca pajānaṃ na parāmasati. aparāmasato cassa paccattaṃ

yeva nibbuti veditā. vedanānaṃ samudayañca attha-gamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇaṃca yathābhūtaṃ veditvā anupādā vimutto bhikkhave tathāgato.

88. ime kho te bhikkhave dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā paṇītā atakkāvacarā nipuṇā paṇḍitavedaniyā ye tathāgato sayamaṃ abhiññā sacchikatvā pavedeti yehi tathāgatassa yathābhuccaṃ vaṇṇaṃ sammā vadamānā vadeyyuṃ.

89. santi bhikkhave eke samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātānikā nevasaññīnāsaññīvādā uddhamāghātānā nevasaññīnāsaññīṃ attānaṃ paññāpenti aṭṭhahi vatthūhi. te ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgamaṃ kimārabha uddhamāghātānikā nevasaññīnāsaññīvādā uddhamāghātānā nevasaññīnāsaññīṃ attānaṃ paññāpenti aṭṭhahi vatthūhi?

90. "rūpi attā hoti arogo parammaraṇā nevasaññī nāsaññī'ti naṃ paññāpenti. 'arūpī attā hoti arogo parammaraṇā nevasaññī nāsaññī'ti naṃ paññāpenti. 'rūpī ca arūpī ca attā hoti arogo parammaraṇā nevasaññī nāsaññī'ti naṃ paññāpenti. 'nevarūpī nārūpī attā hoti arogo parammaraṇā nevasaññī nāsaññī'ti naṃ paññāpenti. 'antavā attā hoti arogo parammaraṇā nevasaññī nāsaññī'ti naṃ paññāpenti. 'anantavā attā hoti arogo parammaraṇā nevasaññī nāsaññī'ti naṃ paññāpenti. 'antavā ca anantavā ca attā hoti arogo param-

maraṇā nevasaññī nāsaññī'ti naṃ paññāpentī. 'nevan-tavā nānantavā attā hoti arogo parammaraṇā neva-saññī nāsaññī'ti naṃ paññāpentī.

91. imehi kho te bhikkhave samaṇabrāhmaṇā uddha-māghātanikā nevasaññīnāsaññīvādā uddhamāghātanā nevasaññīnāsaññiṃ attānaṃ paññāpentī aṭṭhahi vat-thūhi. ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā uddhamāghātanikā nevasaññīnāsaññīvādā uddhamā-ghātanā nevasaññīnāsaññiṃ attānaṃ paññāpentī, sabbe te imeheva aṭṭhahi vatthūhi, etesaṃ vā aññatarena. natthi ito bahiddhā.

92. tayidaṃ bhikkhave tathāgato pajānāti: "ime diṭ-ṭhiṭṭhānā evaṃ gahitā evaṃ parāmaṭṭhā evaṃgatikā bhavissanti evaṃabhisamparāyā"ti. tañca tathāgato pajānāti. tato ca uttaritaraṃ pajānāti. tañca pajāna-naṃ na parāmasati. aparāmasato cassa paccattaṃ yeva nibbuti veditā. vedanānaṃ samudayañca attha-gamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathā-bhūtaṃ veditvā anupādā vimutto bhikkhave tathāgato.

93. ime kho te bhikkhave dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā paṇītā atakkāvacarā nipuṇā paṇ-ḍitavedaniyā ye tathāgato sayamaṃ abhiññā sacchikatvā pavedeti yehi tathāgatassa yathābhuccaṃ vaṇṇaṃ sammā vadamānā vadeyyuṃ.

94. santi bhikkhave eke samaṇabrāhmaṇā uccheda-vādā sato sattassa ucchedaṃ vināsaṃ vibhavaṃ paññāpentī sattahi vatthūhi. te ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgamma kimārabba ucchedavādā sato sattassa ucchedaṃ vināsaṃ vibhavaṃ paññāpentī sattahi vatthūhi?

95. idha bhikkhave ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā evaṃvādī hoti evaṃdiṭṭhi: 'yato kho bho ayaṃ attā rūpī cātummahābhūtikā mātāpettikasambhavo kāyassa bheda ucchijjati vinassati na hoti parammaraṇā. etāvatā kho bho ayaṃ attā sammā samucchinno hoti'ti. ittheke sato sattassa ucchedaṃ vināsaṃ vibhavaṃ paññāpentī.

96. tamaṇṇo evamāha: 'atthi kho bho eso attā yaṃ tvaṃ vadesi. neso natthīti vadāmi. no ca kho bho ayaṃ attā etāvatā sammā samucchinno hoti. atthi kho bho añño attā dibbo rūpī kāmāvacaro kabalīkārā¹² hārabhakkho, taṃ tvaṃ na jānāsi na passasi. tamaṃ jānāmi passāmi. so kho bho attā yato kāyassa bheda ucchijjati vinassati na hoti parammaraṇā. etāvatā kho bho ayaṃ attā sammā samucchinno hoti'ti. ittheke sato sattassa ucchedaṃ vināsaṃ vibhavaṃ paññāpentī.

97. tamañño evamāha: 'atthi kho bho eso attā yaṃ tvaṃ vadesi. neso natthīti vadāmi. no ca kho bho ayaṃ attā ettāvatā sammā samucchinno hoti. atthi kho bho añño attā dibbo rūpī manomayo sabbaṅga-paccangī ahīnindriyo. taṃ tvaṃ na jānāsi na passasi. tamahaṃ jānāmi passāmi. so kho bho attā yato kāyassa bheda ucchijjati vinassati na hoti parammaraṇā. ettāvatā kho bho ayaṃ attā sammā samucchinno hoti'ti. ittheke sato sattassa ucchedaṃ vināsaṃ vibhavaṃ paññāpentī.

98. tamañño evamāha: 'atthi kho bho eso attā yaṃ tvaṃ vadesi. neso natthīti vadāmi. no ca kho bho ayaṃ attā ettāvatā sammā samucchinno hoti. atthi kho bho añño attā sabbaso rūpasaññānaṃ samatik-kamā paṭighasaññānaṃ atthagamā nānāttasaññānaṃ amanasikārā ananto ākāsoti ākāsānañcāyatanūpago. taṃ tvaṃ na jānāsi na passasi. tamahaṃ jānāmi passāmi. so kho bho attā yato kāyassa bheda ucchijjati vinassati na hoti parammaraṇā. ettāvatā kho bho ayaṃ attā sammā samucchinno hoti'ti. ittheke sato sattassa ucchedaṃ vināsaṃ vibhavaṃ paññāpentī.

99. tamañño evamāha: 'atthi kho bho eso attā yaṃ tvaṃ vadesi. neso natthīti vadāmi. no ca kho bho ayaṃ attā ettāvatā sammā samucchinno hoti. atthi kho bho añño attā sabbaso ākāsānañcāyatanāṃ samatikkamma anantaṃ viññāṇanti viññāṇaṃcāyatanū-

pagο. taṃ tvaṃ na jānāsi na passasi. tamaḥaṃ jānāmi passāmi. so kho bho attā yato kāyassa bheda ucchijjati vinassati na hoti parammaraṇā. ettāvatā kho bho ayaṃ attā sammā samucchinno hoti'ti. ittheke sato sattassa ucchedaṃ vināsaṃ vibhavaṃ paññāpenti.

100. tamañño evamaḥa: 'atthi kho bho eso attā yaṃ tvaṃ vadesi. neso natthi vadāmi. no ca kho bho ayaṃ attā ettāvatā sammā samucchinno hoti. atthi kho bho añño attā sabbaso viññāṇācāyatanayaṃ samatikkamma natthi kiñcīti ākiñcaññāyatanūpago taṃ tvaṃ na jānāsi na passasi. tamaḥaṃ jānāmi passāmi. so kho bho attā yato kāyassa bheda ucchijjati vinassati na hoti parammaraṇā. ettāvatā kho bho ayaṃ attā sammā samucchinno hoti'ti. ittheke sato sattassa ucchedaṃ vināsaṃ veditvā paññāpenti.

101. tamañño evamaḥa: 'atthi kho bho eso attā yaṃ tvaṃ vadesi. neso natthi vadāmi. no ca kho bho ayaṃ attā ettāvatā sammā samucchinno hoti. atthi kho bho añño attā sabbaso ākiñcaññāyatanayaṃ samatikkamma santametaṃ paṇītametanti nevasaññānāsaññāyatanūpago. taṃ tvaṃ na jānāsi na passasi. tamaḥaṃ jānāmi passāmi. so kho bho attā yato kāyassa bheda ucchijjati vinassati na hoti parammaraṇā. ettāvatā kho bho ayaṃ attā sammā samucchinno hoti'ti. ittheke sato sattassa ucchedaṃ vināsaṃ vibhavaṃ paññāpenti.

102. imehi kho te bhikkhave samaṇabrāhmaṇā ucchedavādā sato sattassa ucchedaṃ vināsaṃ vibhavaṃ paññāpenti sattahi vatthūhi. ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā ucchedavādā sato sattassa ucchedaṃ vināsaṃ vibhavaṃ paññāpenti, sabbe te imeheva sattahi vatthūhi, etesaṃ vā aññatarena. natthi ito bahiddhā.

103. tayidaṃ bhikkhave tathāgato pajānāti: "ime diṭṭhiṭṭhānā evaṃ gahitā evaṃ parāmaṭṭhā evaṃgatikā bhavissanti evaṃabhisamparāyā"ti. tañca tathāgato pajānāti. tato ca uttaritaraṃ pajānāti. tañca pajānaṃ na parāmasati. aparāmasato cassa paccattaṃ yeva nibbuti veditā. vedanānaṃ samudayañca atthagamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṃ veditvā anupādā vimutto bhikkhave tathāgato.

104. ime kho te bhikkhave dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā paṇītā atakkāvacarā nipuṇā paṇḍitavedanīyā ye tathāgato sayamaṃ abhiññā sacchikatvā pavedeti yehi tathāgatassa yathābhuccaṃ vaṇṇaṃ sammā vadamānā vadeyyuṃ.

105. santi bhikkhave eke samaṇabrāhmaṇā diṭṭhadhammanibbānavādā sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānaṃ paññāpenti pañcahi vatthūhi. te ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgamaṃ kimārabbha diṭṭhadhamma

nibbānavādā sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānaṃ paññāpenti pañcahi vatthūhi?

106. idha bhikkhave ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā evaṃvādī hoti evaṃdiṭṭhi ' yato kho bho ayaṃ attā pañcahi kāmagaṇehi samappito samaṅgibhūto paricāreti, ettāvatā kho bho ayaṃ attā paramadiṭṭhadhammanibbānaṃ patto hotī'ti. ittheke sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānaṃ paññāpenti.

107. tamañño evamāha: 'atthi kho bho eso attā yaṃ tvaṃ vadesi. neso natthīti vadāmi. no ca kho bho ayaṃ attā ettāvatā paramadiṭṭhadhammanibbānaṃ patto hoti taṃ kissa hetu? kāmā hi bho aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā tesam vipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā yato kho bho ayaṃ attā vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṃ savicāraṃ vivekajaṃ pītisukhaṃ paṭhamaṃ jhānaṃ upasampajja viharati. ettāvatā kho bho ayaṃ attā paramadiṭṭhadhammanibbānaṃ patto hotī'ti. ittheke sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānaṃ paññāpenti.

108. tamañño evamāha: ' atthi kho bho eso attā yaṃ tvaṃ vadesi. neso natthiti vadāmi. no ca kho bho ayaṃ attā ettāvatā paramadiṭṭhadhammanibbānaṃ patto

hoti. taṃ kissa hetu? yadeva tattha vitakkitam vicāritam etenetam oḷārikam akkhāyati. yato kho bho ayam attā vitakkavicārānam vūpasamā ajjhattam sampasādanam cetaso ekodibhāvam avitakkaṃ avicāraṃ samādhijam pītisukham dutiyam jhānam upasampajja viharati. ettāvatā kho bho ayam attā paramadiṭṭhadhammanibbānam patto hoti'ti. ittheke sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānam paññāpentī.

109. tamañño evamāha: 'atthi kho bho eso attā yaṃ tvam vadesi. neso natthiti vadāmi. no ca kho bho ayam attā ettāvatā paramadiṭṭhadhammanibbānam patto hoti. taṃ kissa hetu? yadeva tattha pītigatam cetaso ubbillāvitattam etenetam oḷārikam akkhāyati. yato kho bho ayam attā pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno sukham ca kāyena paṭisaṃvedeti yantam ariyā ācikkhanti upekkhako satimā sukhavihārīti tatiyam jhānam upasampajja viharati. ettāvatā kho bho ayam attā paramadiṭṭhadhammanibbānam patto hoti'ti. ittheke sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānam paññāpentī.

110. tamañño evamāha: 'atthi kho bho eso attā, yaṃ tvam vadesi, neso natthiti vadāmi. no ca kho bho ayam attā ettāvatā paramadiṭṭhadhammanibbānam patto hoti. taṃ kissa hetu? yadeva tattha sukhamiti cetaso ābhogo etenetam oḷārikam akkhāyati. yato kho bho ayam attā sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā

pubbeva somanassadomanassānaṃ atthagamā aduk-khamasukhaṃ upekkhāsatipārisuddhiṃ catuttham jhānaṃ upasampajja viharati, ettāvatā kho bho ayaṃ attā paramadiṭṭhadhammanibbānaṃ patto hotī'ti. ittheke sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānaṃ paññāpenti.

111. imehi kho te bhikkhave samaṇabrāhmaṇā diṭṭhadhammanibbānavādā sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānaṃ paññāpenti pañcahi vatthūhi. ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā diṭṭhadhammanibbānavādā sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānaṃ paññāpenti, sabbe te imeheva pañcahi vatthūhi, etesaṃ vā aññatarena. natthi ito bahiddhā.

112. tayidaṃ bhikkhave tathāgato pajānāti: "ime diṭṭhiṭṭhānā evaṃ gahitā evaṃ parāmaṭṭhā evaṃgatikā bhavissanti evaṃabhisamparāyā"ti. tañca tathāgato pajānāti. tato ca uttaritaraṃ pajānāti. tañca pajānaṃ na parāmasati. aparāmasato cassa paccattaṃ yeva nibbuti veditā. vedanānaṃ samudayañca atthagamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇaṃ yathābhūtaṃ veditvā anupādā vimutto bhikkhave tathāgato.

113. ime kho te bhikkhave dhammā gambhīrā daddasā duranubodhā santā paṇītā atakkāvacarā nipuṇā paṇḍitavedanīyā ye tathāgato sayam abhiññā sacchi-

katvā pavedeti yehi tathāgatassa yathābhuccaṃ vaṇṇaṃ sammā vadamānā vadeyyuṃ.

114. imehi kho te bhikkhave samaṇabrāhmaṇā aparantakappikā aparantānudiṭṭhino aparantaṃ ārabba anekavihitāni adhivuttipadāni abhivadanti catucattārīsāya vatthūhi. ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā aparantakappikā aparantānudiṭṭhino aparantaṃ ārabba anekavihitāni adhivuttipadāni abhivadanti, sabbe te imeheva catucattārīsāya vatthūhi, etesaṃ vā aññatarena. natthi ito bahiddhā.

115. tayidaṃ bhikkhave tathāgato pajānāti: "ime diṭṭhiṭṭhānā evaṃ gahitā evaṃ parāmaṭṭhā evaṃgatikā bhavissanti evaṃabhisamparāyā"ti. tañca tathāgato pajānāti. tato ca uttaritaraṃ pajānāti. tañca pajānaṃ na parāmasati. aparāmasato cassa paccattaṃ yeva nibbuti veditā. vedanānaṃ samudayañca atthagamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇaṃ yathābhūtaṃ veditvā anupādā vimutto bhikkhave tathāgato.

116. ime kho te bhikkhave dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā paṇītā atakkāvacarā nipuṇā paṇḍitavedanīyā ye tathāgato sayamaṃ abhiññā sacchikatvā pavedeti yehi tathāgatassa yathābhuccaṃ vaṇṇaṃ sammā vadamānā vadeyyuṃ.

117. imehi kho te bhikkhave samaṇabrāhmaṇā pubbantakappikā ca aparantakappikā ca pubbantāparantakappikā ca pubbantāparantānudiṭṭhino pubbantāparantaṃ ārabba anekavihitāni adhivuttipadāni abhivadanti dvāsaṭṭhiyā vatthūhi. ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā pubbantakappikā ca aparantakappikā ca pubbantāparantakappikā ca pubbantāparantānudiṭṭhino pubbantāparantaṃ ārabba anekavihitāni adhivuttipadāni abhivadanti, sabbe te imeheva dvāsaṭṭhiyā vatthūhi, etesaṃ vā aññatarena. natthi ito bahiddhā.

118. tayidaṃ bhikkhave tathāgato pajānāti: ime diṭṭhiṭṭhānā evaṃ āgatā evaṃ parāmaṭṭhā evaṃ gahitā bhavissanti evaṃabhisamparāyā'ti. tañca tathāgato pajānāti tato ca uttaritaraṃ pajānāti. tañca pajānaṃ na parāmasati. aparāmasato cassa paccattaññeva nibbuti veditā. vedanānaṃ samudayañca atthagamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇaṃ yathābhūtaṃ veditvā anupādāvimutto bhikkhave tathāgato.

119. ime kho te bhikkhave dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā paṇitā atakkāvacarā nipuṇā paṇḍitavedanīyā, ye tathāgato sayamaṃ abhiññā sacchikatvā pavedeti, yehi tathāgatassa yathābhuccaṃ vaṇṇaṃ sammā vadamānā vadeyyuṃ.

120. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā sassatavādā sassataṃ attānaṃ lokaṃ paññāpenti catūhi

vatthūhi, tadapi tesam bhavataṃ samaṇabrāhmaṇā-
naṃ ajānataṃ apassataṃ vedayitaṃ taṇhāgatānaṃ pa-
ritasitavipphanditameva.

121. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā ekacca-
sassatikā ekaccaasassatikā ekaccaṃ asassataṃ attā-
nañca lokañca paññāpenti catūhi, tadapi tesam bha-
vataṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ ajānataṃ apassataṃ ve-
dayitaṃ taṇhāgatānaṃ paritasitavipphanditameva.

113. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā antā-
nantikā antānantam lokassa paññāpenti catūhi vatthūhi,
tadapi tesam bhavataṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ ajāna-
taṃ apassataṃ vedayitaṃ taṇhāgatānaṃ paritasita-
vipphanditameva.

113. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā amarā-
vikkhepikā tattha tattha pañhaṃ puṭṭhā samānā vācā-
vikkhepaṃ āpajjanti amarāvikkhepaṃ catūhi vatthūhi,
tadapi tesam bhavataṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ ajāna-
taṃ apassataṃ vedayitaṃ taṇhāgatānaṃ paritasita-
vipphanditameva.

114. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā adhi-
casamuppannikā adhiocasamuppannaṃ attānañca lo-
kañca paññāpenti dvīhi vatthūhi, tadapi tesam bhava-

taṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ ajānataṃ apassataṃ vedayitaṃ, taṇhāgatānaṃ paritasitavipphanditameva.

115. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā pubban-takappikā pubbantānuditṭhino pubbantam ārabba anekavihitāni adhivutti-padāni abhivadanti aṭṭhārasahi vatthūhi, tadapi tesam bhavataṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ ajānataṃ apassataṃ vedayitaṃ, taṇhāgatānaṃ paritasitavipphanditameva.

116. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā saññīvādā uddhamāghātanā saññiṃ attānaṃ paññāpentī soḷasahi vatthūhi, tadapi tesam bhavataṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ ajānataṃ apassataṃ vedayitaṃ, taṇhāgatānaṃ paritasitavipphanditameva.

117. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā asaññīvādā uddhamāghātanā asaññiṃ attānaṃ paññāpentī aṭṭhahi vatthūhi, tadapi tesam bhavataṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ ajānataṃ apassataṃ vedayitaṃ, taṇhāgatānaṃ paritasitavipphanditameva.

118. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā nevasaññīnāsaññīvādā uddhamāghātanā nevasaññiṃ nāsaññiṃ attānaṃ paññāpentī aṭṭhahi vatthūhi, tadapi tesam bhavataṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ ajānataṃ apassataṃ vedayitaṃ, taṇhāgatānaṃ paritasitavipphanditameva.

119. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā ucchedavādā sato sattassa ucchedaṃ vināsaṃ vibhavaṃ paññāpentī sattahi vatthūhi, tadapi tesāṃ bhavataṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ ajānataṃ apassataṃ vedayitaṃ, taṇhāgatānaṃ paritasitavipphanditameva.

120. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā diṭṭhaddhammanibbānavādā sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānaṃ paññāpentī pañcahi vatthūhi, tadapi tesāṃ bhavataṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ ajānataṃ apassataṃ vedayitaṃ, taṇhāgatānaṃ paritasitavipphanditameva.

121. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā aparantakappikā aparantānudiṭṭhino aparantaṃ ārabba anekavihitāni adhvuttipadāni abhivadanti catucattārīsāya vatthūhi, tadapi tesāṃ bhavataṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ ajānataṃ apassataṃ vedayitaṃ, taṇhāgatānaṃ paritasitavipphanditameva.

122. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā pubbantakappikā ca aparantakappikā ca pubbantāparantakappikā ca pubbantāparantānudiṭṭhino pubbantāparantaṃ ārabba anekavihitāni adhvuttipadāni abhivadanti dvāsaṭṭhiyā vatthūhi, tadapi tesāṃ bhavataṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ ajānataṃ apassataṃ vedayitaṃ, taṇhāgatānaṃ paritasitavipphanditameva.

123. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā sassata-vādā sassataṃ attānañca lokañca paññāpenti catūhi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

124. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā ekacca-sassatikā ekaccaasassatikā ekaccaṃ sassataṃ ekaccaṃ asassataṃ attānañca lokañca paññāpenti catūhi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

125. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā antānantikā antānantam lokassa paññāpenti catūhi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

126. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā amarāvikkhepikā tattha tattha pañham puṭṭhā samānā vācāvikkhepaṃ āpajjanti amarāvikkhepaṃ catūhi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

127. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā adhiccasamuppannikā adhiccasamuppannaṃ attānañca lokañca paññāpenti dvīhi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

128. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā pubban-takappikā pubbantānuditṭhino pubbantam ārabba anekavihitāni adhivuttipadāni abhivadanti aṭṭhārasahi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

129. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā saññivādā uddhamāghātanā saññiṃ attānaṃ paññāpentī soḷasahi vatthūhi, tadapi phassa-paccayā.

130. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā asaññivādā uddhamāghātanā asaññiṃ attānaṃ paññāpentī aṭṭhahi vatthūhi, tadapi phassa-paccayā.

131. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā nevasaññīnāsaññivādā uddhamāghātanā nevasaññiṃ nāsaññiṃ attānaṃ paññāpeti aṭṭhahi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

132. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā ucchedavādā sato sattassa ucchedaṃ vināsaṃ vibhavaṃ paññāpentī sattahi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

133. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā diṭṭhadhammanibbānavādā sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānaṃ paññāpentī pañcahi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

134. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā aparantakappikā aparantānudiṭṭhino aparantaṃ ārabha ane-

kavihitāni adhivuttipadāni abhivadanti catucattārīsāya vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

135. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā pubbantakappikā ca aparantakappikā ca pubbantāparantakappikā ca pubbantāparantānudiṭṭhino pubbantāparantaṃ ārabba anekavihitāni adhivuttipadāni abhivadanti dvāsaṭṭhiyā vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

136. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā sassatavādā sassataṃ attānañca lokañca paññāpentī catūhi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisaṃvedissantīti netam ṭhānam vijjati.

137. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā ekaccasassatikā ekaccaasassatikā ekaccaṃ sassataṃ ekaccaṃ asassataṃ attānañca lokañca paññāpentī catūhi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisaṃvedissantīti netam ṭhānam vijjati.

138. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā antānantikā antānantaṃ lokassa paññāpentī catūhi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisaṃvedissantīti netam ṭhānam vijjati.

139. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā amarāvikkhepikā tattha tattha pañhaṃ puṭṭhā samānā vācāvikkhepaṃ āpajjanti amarāvikkhepaṃ catūhi vatthūhi,

te vata aññatra phassā paṭisaṃvedissantīti netam ṭhānam vijjati.

140. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā adhiccasamuppannikā adhiccasamuppannam attānañca lokañca paññāpentī dvīhi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisaṃvedissantīti netam ṭhānam vijjati.

141. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā pubban-takappikā pubbantānudiṭṭhino pubbantam ārabbha anekavihitāni adhivutti-padāni abhivadanti aṭṭhārasahi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisaṃvedissantīti netam ṭhānam vijjati.

142. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā saññivādā uddhamāghātanā saññim attānam paññāpentī soḷasahi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisaṃvedissantīti netam ṭhānam vijjati.

143. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā asaññivādā uddhamāghātanā asaññim attānam paññāpentī aṭṭhahi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisaṃvedissantīti netam ṭhānam vijjati.

144. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā nevasaññināsaññivādā uddhamāghātanā

nevasaññiṃ nāsaññiṃ attānaṃ paññāpenti aṭṭhahi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisaṃvedissantīti netam ṭhānaṃ vijjati.

145. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā ucchedavādā sato sattassa ucchedaṃ vināsaṃ vibhavaṃ paññāpenti sattahi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisaṃvedissantīti netam ṭhānaṃ vijjati.

146. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā diṭṭhadhammanibbānavādā sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānaṃ paññāpenti pañcahi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisaṃvedissantīti netam ṭhānaṃ vijjati.

147. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā aparantakappikā aparantānudiṭṭhino aparantaṃ ārabba aneka vihitāni adhivuttipadāni abhivadanti catucattārīsāya vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisaṃvedissantīti netam ṭhānaṃ vijjati.

148. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā pubbantakappikā ca aparantakappikā ca pubbantāparantakappikā ca pubbantāparantānudiṭṭhino pubbantāparantaṃ ārabba aneka vihitāni adhivuttipadāni abhivadanti dvāsaṭṭhiyā vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisaṃvedissantīti netam ṭhānaṃ vijjati.

149. tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā sassata-vādā sassataṃ attānañca lokañca paññāpentī catūhi vatthūhi, ye'pi te samaṇabrāhmaṇā ekaccasassatikā ekaccaasassatikā, ye'pi te samaṇabrāhmaṇā antānantikā, ye'pi te samaṇabrāhmaṇā amarāvikkhepikā, ye'pi te samaṇabrāhmaṇā adhiccasamuppannikā, ye'pi te samaṇabrāhmaṇā pubbantakappikā, ye'pi te samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā saññīvādā, ye'pi te samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā asaññīvādā, ye'pi te samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā nevasaññīnasaññīvādā, ye'pi te samaṇabrāhmaṇā ucchedavādā, ye'pi te samaṇabrāhmaṇā diṭṭhadhammanibbānavādā, ye'pi te samaṇabrāhmaṇā aparantakappikā, ye'pi te samaṇabrāhmaṇā pubbantakappikā ca aparantakappikā ca pubbantāparantakappikā ca, pubbantāparantānudiṭṭhino pubbantāparantaṃ ārabbha anekavihitāni adhivutti-padāni abhivadanti dvāsaṭṭhiyā vatthūhi, sabbe te chahi phassāyatanehi phussa phussa paṭisaṃvedenti. tesam vedanāpaccayā taṇhā, taṇhāpaccayā upādānaṃ, upādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṃ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti. yato kho bhikkhave bhikkhu channaṃ phassāyatanānaṃ samudayaṃ ca atthagamaṃ ca assādaṃ ca ādīnaṃ ca nissaraṇaṃ ca yathābhūtaṃ pajānāti, ayaṃ imehi sabbeheva uttaritaraṃ pajānāti.

150. ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā pubbantakappikā vā aparantakappikā vā pubbantāparantakappikā vā pubbantāparantānudiṭṭhino pubban-

tāparantaṃ ārabba anekavihitāni adhvuttipadāni abhivadanti, sabbe te imeheva dvāsaṭṭhiyā vatthūhi antojālīkatā ettha sitā'va ummujjamānā ummujjanti, (nimujjamānā nimujjanti.) ettha pariyāpannā antojālīkatā'va ummujjamānā ummujjanti, (nimujjamānā nimujjanti.) * seyyathāpi bhikkhave dakkho kevaṭṭo vā kevaṭṭantevāsī vā sukhumacchikena jālena parittaṃ udakadahaṃ otthareyya, tassa evamassa: "ye kho keci imasmiṃ udakadahe oḷārikā pāṇā, sabbe te antojālīkatā ettha sitā'va ummujjamānā ummujjanti, (nimujjamānā nimujjanti). ettha pariyāpannā antojālīkatā 'va ummujjamānā ummujjanti, (nimujjamānā nimujjanti)"ti)* evameva kho bhikkhave ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā pubbantakappikā vā aparantakappikā vā pubbantāparantakappikā vā pubbantāparantānudiṭṭhino pubbantāparantaṃ ārabba anekavihitāni adhvuttipadāni abhivadanti, sabbe te imeheva dvāsaṭṭhiyā vatthūhi antojālīkatā ettha sitā'va ummujjamānā ummujjanti, (nimujjamānā nimujjanti.) * ettha pariyāpannā antojālīkatā'va ummujjamānā ummujjanti, (nimujjamānā nimujjanti.) *

151. ucchinnabhavanettiko bhikkhave tathāgatassa kāyo tiṭṭhati. yāvassa kāyo ṭhassati, tāva naṃ dakkhinti devamanussā. kāyassa bheda uddhaṃ jīvitapariyādānā na naṃ dakkhinti devamanussā.

seyyathāpi bhikkhave ambapiṇḍiyā vaṇṭacchinnāya yāni kānici ambāni vaṇṭapaṭibaddhāni, sabbāni tāni tada-

nvayāni bhavanti, evameva kho bhikkhave ucchinna-bhavanettiko tathāgatassa kāyo tiṭṭhati. yāvassa kāyo ṭhassati, tāva naṃ dakkhinti devamanussā. kāyassa bhedaṃ uddhaṃ jīvitapariyādānā na naṃ dakkhinti devamanussā'ti.

152. evaṃ vutte āyasmā ānando bhagavantam etada-voca: 'acchariyaṃ bhante, abbhutaṃ bhante, ko nā-māyaṃ bhante dhammapariyāyo?'ti. "tasmātiha tvaṃ ānanda imaṃ dhammapariyāyaṃ atthajālanti'pi naṃ dhārehi. dhammajālanti'pi naṃ dhārehi. brahmajālanti'pi naṃ dhārehi. diṭṭhijālanti'pi naṃ dhārehi. anuttaro saṅgāma vijayo'ti'pi naṃ dhārehī"ti.

153. idamavoca bhagavā. attamanā te bhikkhū bhagavato bhāsitaṃ abhinandunti. imasmiṃ ca pana veyyākaraṇasmiṃ bhaññamāne dasasahassī lokadhātu akampitthāti.